

**INTERPRETÁCIA DIVADELNEJ INSCENÁCIE MUZIKÁLU *FANTÓM*
*OPERY***

Bc. Natália Číková

Katedra žurnalistiky a nových médií FF UKF v Nitre, sekcia ŠVOUČ

prof. PhDr. Dagmar Inšitorisová, PhD.

Abstrakt

Cieľom práce je komparácia románu *Fantóm opery* od Gastona Lerouxa s filmovou adaptáciou muzikálu *Fantóm opery* a divadelnou inscenáciou muzikálu *Fantóm opery* v divadle Goja Music Hall v Prahe prostredníctvom kompozičných kategórii dramatického textu a analýzy posolstiev vychádzajúcich zo známych prísloví.

Kľúčové slová: Fantóm opery, Gaston Leroux, Andrew Lloyd Webber, muzikál,

Obsah	
Abstrakt	2
Úvod	4
Jadro	6
1. Vznik fenoménu	6
1. <i>Fantóm opery</i> od Gastona Lerouxu	11
2. Filmová adaptácia muzikálu <i>Fantóm opery</i>	13
3. Divadelná inscenácia muzikálu <i>Fantóm opery</i>	15
2. Komparácia v rámci kompozičných kategórií dramatického textu	16
1. Dramatický dej	16
2. Dramatický konflikt.....	19
3. Dramatická situácia	20
4. Dramatický čas.....	33
5. Dramatický priestor.....	33
6. Dramatická postava	34
3. Analýza prísloví a posolstiev z románu a muzikálu <i>Fantóm opery</i>	35
1. Posolstvo postavy Fantóma/Erika pre súčasnosť.....	35
2. Láska ako posolstvo dobra	38
Záver	40
Zoznam použitej literatúry	41

Úvod

Fantóm opery je fenomén, ktorý ovplyvnil niekoľko generácií divákov, poslucháčov, čitateľov, autorov a umelcov vo všeobecnosti. Príbeh znetvoreného hudobného génia, ktorý obýva podzemie parížskej opery a osudovo sa zamiluje do mladej baletky Christine sa po prvýkrát objavil na pulkoch kníhkupectiev pred viac ako storočím a od tej doby neprestal svet desiť a fascinovať zároveň.

Svet a časy sa menia, no príbeh *Fantóma opery* akoby nestrácal na svojej aktuálnosti a dokáže osloviť deti rovnako ako kedysi ich rodičov či starých rodičov. V postave a tragédii *Fantóma opery* sa nájdú mnohí a jeho príbeh je aj v súčasnosti, žiaľ, príbehom mnohých. Je to príbeh o inakosti a strachu z inakosti, príbeh o láske a túžbe byť milovaní takí, akí sme, príbeh o kráse ukrytej pod maskou krutého osudu, ktorú nosí na tvári každý z nás.

Román Gastona Lerouxa inšpiroval nespočetné množstvo divadelných hier, filmov či kníh a dočkal sa obrovského množstva rôznych adaptácií, vďaka ktorým sa príbeh teší stále väčšej a väčšej popularite. Tou najvýznamnejšou z nich je bezpochyby muzikál Andrew Lloyd Webbera, ktorý za tridsaťsedem rokov svojej existencie ovládol mnohé svetové pódia a vďaka veľkolepej filmovej adaptácii aj plátna kín.

Cieľom seminárnej práce je komparácia románu *Fantóm opery* od Gastona Lerouxa s filmovou adaptáciou muzikálu *Fantóm opery* a divadelnou inscenáciou muzikálu *Fantóm opery* v divadle Goja Music Hall v Prahe.

Pre potreby práce sme zvolili román od Gastona Lerouxa z dôvodu, že muzikál od Andrew Lloyd Webbera je jeho voľnou adaptáciou a pri komparácii je možné poukázať na výrazné odklony muzikálu od predlohy tak ako na znaky, ktoré boli v muzikáli zachované a na román odkazujú. Z veľkého množstva filmových adaptácií spomenutého románu sme si pre potrebu komparácie vybrali adaptáciu z roku 2004, nakoľko ide o jedinú filmovú adaptáciu divadelného muzikálu od Andrew Lloyd Webbera, čo nám umožnilo poukázať na rozdiely a odklony v dvoch verziách muzikálu, a to vo filmovej adaptácii a divadelnej inscenácii.

Komparáciu vypracujeme na základe kompozičných kategórií dramatického textu, vďaka ktorým dokážeme identifikovať najvýraznejšie rozdiely a odklony vo vybraných verziách príbehu. Kompozičnými kategóriami dramatického textu sú dramatický dej, dramatický konflikt, dramatická situácia, dramatický čas, priestor a postavy.

V práci sme postupne komparovali román s filmovou adaptáciou muzikálu a divadelnou inscenáciou muzikálu, pri čom sme sa zamerali na najvýraznejšie rozdiely v deji, konflikte, situáciách, čase, priestore a postavách.

Vo zvolených verziách príbehu sme následne analyzovali, do akej miery v nich boli prítomné posolstvá vychádzajúce zo známych prísloví, ktoré sme v priebehu recepcie divadelnej inscenácie odpozorovali. Ako prvú budeme analyzovať postavu Fantóma alebo Erika zo psychologického a spoločensko-sociálneho hľadiska. Pozrieme sa na to, aké posolstvo môže táto postava odovzdať súčasným čitateľom a divákovi, pri čom budeme vychádzať zo známeho príslovia so znením: Nesúď knihu podľa obalu. Následne budeme analyzovať príslovie v znení: Lásku si nemôžeme vynútiť a ak niekoho milujeme, musíme ho nechať ísť. Predmetné príslovie aplikujeme na záverečnú časť príbehu, kde ilustrujeme lásku ako posolstvo dobra. Predmetnej analýze predchádzal rešerš odbornej literatúry z oblasti spoločenských vied. V práci sme využili odbornú literatúru z oblasti psychológie, sociológie, etiky či pedagogiky. Vybranými poznatkami z odbornej literatúry sme zistené príslovie podložili.

V prvej kapitole práce zhrnieme vznik príbehu počnúc románom Gastona Lerouxa, ktorý bol adaptovaný do rôznych filmových podôb a divadelných inscenácií, no najväčší úspech mu zaručil slávny muzikál Andrew Lloyd Webbera.

V druhej kapitole budeme v rámci jednotlivých kompozičných kategórii dramatického textu, t.j. dramatický dej, dramatický konflikt, dramatická situácia, čas, priestor a postava, postupne komparovať román *Fantóm opery* od Gastona Lerouxu s filmovou adaptáciou muzikálu *Fantóm opery* a divadelnou inscenáciou muzikálu *Fantóm opery* v pražskej Goja Music Hall.

V tretej kapitole práce budeme analyzovať posolstvá vychádzajúce z prísloví, ktoré sme z príbehu odpozorovali počas recepcie divadelnej inscenácie muzikálu a zistíme, do akej miery sú prítomné vo vybraných verziách príbehu. Predmetné príslovia podložíme poznatkami z odbornej literatúry.

Uvedený postup nám umožní obsiahnuť cieľ práce, a to komparáciu románu *Fantóm opery* od Gastona Lerouxu s filmovou adaptáciou muzikálu *Fantóm opery* a divadelnou inscenáciou muzikálu *Fantóm opery* v divadle Goja Music Hall v Prahe. Výsledná práca prinesie komplexný prehľad o najvýraznejších rozdieloch medzi románom, filmovou adaptáciou a divadelnou inscenáciou. Interpretácia z hľadiska prísloví a posolstiev prinesie odpovede na otázku, prečo je aj dnes *Fantóm opery* fenoménom.

Jadro

1. Vznik fenoménu

Muzikál *Fantóm¹ opery* je adaptáciou rovnomenného románu francúzskeho spisovateľa Gastona Lerouxa.

Gaston Leroux sa narodil 6. mája roku 1868 v Paríži. Vyštudoval právo, ale priťahovala ho práca novinára. Písal predovšetkým reportáže zo súdnych procesov pre známe francúzske noviny Echo de Paris či Le Marin. Neskôr pôsobil ako zahraničný korešpondent a za desať rokov precestoval Európu, Rusko, Áziu aj Afriku. V roku 1907 sa rozhodol usadiť a začal písať detektívne romány. Za dvadsať rokov napísal šesťdesiattri kníh. (FORSYTH, 1999, s. 12-14)

V roku 1910 navštívil parížsku Operu Garnier, kde sa dopočul o nevysvetliteľných udalostiach, za ktoré mala byť zodpovedná zásadná postava, ktorú videli miznúť v najnižších poschodiach opery. Práve tieto klebety a historky pracovníkov a návštevníkov opery sa stali základom pre román, ktorý zaručil Lerouxovi nesmrteľnosť. (FORSYTH, 1999, s. 12)

Román však od prvých riadkov nepôsobí ako obyčajný výplod autorovej fantázie, ale ako skutočný príbeh jedného nepochopeného génia, o ktorom napísal knihu jeden bývalý žurnalista, ktorý sa rozhodol stotožniť s postavou detektíva zo svojich románov.

Leroux príbeh obohatil žurnalistickými vstupmi a používa žurnalistický štýl, ktorý mu dodáva autenticnosť a pravdivosť. Ako správny novinár Leroux svoje odvážne tvrdenia dokladuje údajnými dôkazmi uvedenými v Predhovore a Doslove. Okrem iného tvrdí, že sa mu podarilo nájsť niekoľko svedkov, ktorí zažili Fantómovo vyčítanie na vlastnej koži. (PECNÍKOVÁ, PEKÁROVÁ, 2014, online)

Predmetný Doslov začína slovami: „*Toto je pravdivý príbeh fantóma Opery.*“ (LEROUX, 2012, s. 309)

Nie je jednoduché určiť, do akej miery príbeh sprostredkováva skutočné udalosti, ktoré sa odohrali za múrmi parížskej Opery Garnier a do akej miery si ho Leroux prikrášľuje a drammatizuje. Príbeh *Fantóm opery* je teda fiktívny a skutočný zároveň.

Jedným z najikonickjších momentov románu ako aj slávneho muzikálu je pád krištáľového lustru. Táto udalosť je inšpirovaná skutočnou tragédiou, ktorá sa v parížskej Opere Garnier odohrala 20. mája roku 1896. Počas predstavenia sa uvoľnilo jedno z protizávaží, ktoré držalo luster a cez strop sa prepadlo priamo medzi divákov v hľadisku. Rovnako ako v románe si táto udalosť vyžiadala jednu obeť. (RUSSO, 2022, online)

Príbeh Lerouxovho románu mohla inšpirovať aj legenda o mužovi bez tváre, ktorý žil v jazere, ktoré sa nachádza pod operou. Jazero je v skutočnosti nádržou, ktorá slúži na zadržanie podzemnej vody. Ďalšia z legiend hovorí o tragickom príbehu lásky baletky a klaviristu, ktorých navždy rozdelí ničivý požiar, ktorý v roku 1873 v Opere Garnier vypukol. Baletka umiera, klavirista prežije, no požiar mu znetvorí tvár, ktorú pred svetom ukryje v podzemí Opery Garnier. (RUSSO, 2022, online)

Ďalšia udalosť, ktorú spomína Leroux v Dohovore svojho románu a má dokazovať Fantómovu existenciu sa mala odhrať v roku 1907. Milovníci hudby sa rozhodli uložiť pre budúce generácia fonografické záznamy s najlepšimi opernými hlasmi. Pre tento účel je vybraté podzemie Opery Garnier. Vo chvíli, keď sú pod zem umiestňované schránky, ktoré obsahujú nahrávky spevu austrálskej primadony Nellie Melba a talianskeho tenora Enrica Caruse,

---

¹ Pavis (2004) definuje pojem fantóm ako „*modelovú figúru ne-bytia a ne-osoby*“, ktorá sa môže na javisku objavovať v podobe látky, tieňa, hlasu alebo môže byť stelesnením akejsi predstavy či fantázie. Fantóm je „*ilúziou ilúzie*“, pôsobí ako reálna postava a zároveň niečo nerealistické, vďaka čomu je hodnovernejším preludom. (PAVIS, 2004, s. 337-338)

objavia dvojizbový byt vybavený všetkými vymoženosťami 19. storočia. Svoj objav si spočiatku neuvedomujú a byt začnú bez milosti ničiť. Po niekoľkých dňoch objavia mŕtvolu, ktorá sa zle rozkladala. Bola veľká a bezpochyby mužská. Mŕtvola mala na prste zlatý prsteň a jej lebka bola zdeformovaná, v dôsledku čoho Leroux tvrdí, že telo patrilo Fantómovi opery. Skôr ako sa môže začať vyšetrovanie a určenie identity záhadného muža, kostra mizne nevedno kam. O pôvode bytu a identite kostlivca sa začnú vytvárať rôzne teórie. Odporcovia Lerouxovho románu tvrdia, že kostra patrí jednému z väzňov, ktorého počas revolúcie na mieste popravili. Túto teóriu ale neskôr spochybňuje zistenie, že väzenie v tejto časti podzemia nikdy nebolo. Ďalšia z mnohých teórií hovorí o speváčke, ktorá v podzemí zabila svojho ctiteľa a na mieste ho pochovala. Jedna z najpravdepodobnejších teórií hovorí, že kostra patrí opernému technikovi, ktorý sa v podzemí obesil. Špekuluje sa, že kostra skončila medzi ostatnými obeťami Parížskej komúny, ktorí sú pochovaní v podzemných chodbách Paríža. (FANTOMOPERY.ESTRANKY.CZ, 2008, online)

Vedenie parížskej Opery Garnier priznáva existenciu osoby, ktorá žila v podzemí budovy, ale bližšie informácie poskytnúť odmieta. (FANTOMOPERY.ESTRANKY.CZ, 2008, online)

Román *Fantóm opery* sa objavil na pultoch kníhkupectiev v roku 1911 a na istý čas spôsobil rozruch. Vychádzal v novinách ako román na pokračovanie a následne upadol do zabudnutia. Späť k životu ho priviedla náhoda, ktorú stelesňoval jeden geniálny muž. (FORSYTH, 1999, s. 5-6)

Tým vynalievavým mužom bol Carl Laemmle, prezident štúdia Universal Pictures v Hollywoode. Na dovolenke v Paríži sa stretol s Gastonom Lerouxom a porozprával mu, aký bol uchvátený budovou parížskej Opery Garnier. Leroux neváhal a pohotovo mu venoval kópiu svojej knihy, ktorú Laemmle prečítal za jedinu noc. Vedel, že jediným spoľahlivým spôsobom, ako prilákať divákov do kín je na smrť ich vystrašiť. (FORSYTH, 1999, s. 6-7)

Premiéra prvej filmovej adaptácie Lerouxovho románu sa uskutočnila v roku 1925 a film s rovnomenným názvom slávil obrovský úspech. (FORSYTH, 1999, s. 14) Tento nemý čiernobiely film rozpráva klasický príbeh znetvoreného hudobného génia, ktorý sa ukrýva v podzemí parížskej Opery Garnier, straší jej zamestnancov a ako tajomný hlas učí spievať mladú zboristku Christine Daaé, do ktorej sa osudovo zamiluje. Po tom, ako na scénu vstúpi atraktívny Raoul je Fantóm odhodlaný urobiť čokoľvek, aby Christine získal. Spomínaný film je dodnes považovaný za najvernejšiu filmovú adaptáciu Lerouxovho románu vďaka hororovej a gotickej atmosfére, autentickým kulisám či prítomnosti dôležitej postavy Peržana, ktorý sa v novších adaptáciách nevyskytuje. Ústrednú postavu znetvoreného Fantóma alebo aj Erika stvárnil legendárny herec Lon Chaney, ktorý si sám navrhol make-up, ktorý predstavoval znetvorenie, kvôli ktorému diváci počas premietania filmu omdlievali. Opernú speváčku Christine Daaé, ktorá sa stane objektom Erikovej túžby si zahrála Mary Philbin a v úlohe Raoula, Vikomta de Changy sme mohli vidieť Normana Kerryho. Film režíroval Rupert Julian. (MOVIEMANIA.SK, 2016, online)

Úspech tohto filmu ho však nezaručil prehladanej a zabudutej knihe, ktorej autor umiera v roku 1927, iba dva roky po premiére filmu. (FORSYTH, 1999, s. 14)

Príbeh sa od tej doby dočkal viac aj menej vydarených filmových adaptácií, ktoré dej pozmenili natoľko, že s pôvodným nemal veľa spoločného. (FORSYTH, 1999, s. 7)

V roku 1943 vzniká farebný remake čiernobieleho filmu z roku 1925 s pozmeneným scenárom. Postavu Fantóma predstavuje huslista menom Claudine, ktorého pre zdravotné problémy vyhodila z operného orchestra. Po tom, ako sa nešťastne poleje kyselinou ukryje svoju znetvorenú tvár v podzemí parížskej opery, odkiaľ sa pokúša z mladej opernej speváčky Christine urobiť primadonu. Christine má v tejto verzii príbehu až troch ctiteľov. Okrem Claudina jej dvorí aj mladý dôstojník a člen operného zboru. Po tom, ako Claudine unesie Christine po páde lustru do podzemia a obaja ctitelia prichádzajú, aby ju zachránili sa steny podzemia zrúti a Claudine v troskách umiera. Adaptácia je unikátna najmä koncom, keď

Christine uprednostňuje pred oboma ctiteľmi svoju spevácku kariéru. Postavu huslistu Claudina stvárnil Claude Rains a postavu Christine Daaé Susanna Foster. Film režíroval Arthur Lubin. (HALL, 2019, s. 33-95)

V roku 1962 vzniká klasickejšia filmová adaptácia románu, ktorá ale výraznejšie reakcie publika nevyvolala. Príbeh sa netradične odohráva v londýnskej opere, ktorej podzemie obýva bývalý skladateľ Petrie. Súčasný riaditeľ opery ho v minulosti podviedol a vydával jeho skladby za svoje. Pri pokuse skladby zničiť si Petrie popálil tvár, spadol do rieky a ocitol sa v podzemí opery. Jeho posledným priáním je, aby v jeho opere spievala hlavnú úlohu mladá zboristka Christine Charles, ktorú unesie do podzemia, aby zdokonalil jej spev. V tejto adaptácii nie je postava Fantóma do Christine zamilovaná, vníma ju iba ako svoju žiačku. Christine dvorí mladý zamestnanec opery Harry Hunter. Christine zažiarí na premiére, nešťastnou náhodou sa však pretrhnú laná lustra, ktorý padá na pódium. V poslednej chvíli Petrie zachraňuje Christine, pri čom sám umiera. Postavu znetvoreného skladateľa v tejto adaptácii stvárnil Herbert Lom a postavu Christine Charles Heather Sears. Film režíroval Terence Fisher. (HALL, 2019, s. 33-95)

Ďalšou z menej výrazných adaptácii bol film z roku 1983. Príbeh sa odohráva v opere v Budapešti. Hlavnou postavou je bývalý dirigent Sándor, ktorého manželka, ktorá je opernou speváčkou spácha samovraždu po tom, ako si na premiére vyslúži mimoriadne nepriaznivú reakciu publika. V opere vypukne požiar, pri ktorom si dirigent popáli tvár a uchýli sa do podzemia, odkiaľ sa rozhodne pomstiť každému, kto ublížil jeho manželke. Ako Fantóm začne učiť mladú zboristku Mariu, ktorá sa nápadne podobá jeho zosnulej manželke. Fantóm na konci príbehu zhodí do hľadiska luster a pri páde sám umiera. Postavu Sándora si zahral Maximilian Schell a postavu Marie známa herečka Jane Seymour. Režisérom filmu bol Robert Markowitz. (HALL, 2019, s. 33-95)

O šesť rokov neskôr vzniká hororová adaptácia v réžii Dwighta H. Littla, ktorá sa Lerouxovým románom iba voľne inšpiruje. Príbeh začína v súčasnosti, kde mladá speváčka Christine Day nájde v knižnici libreto s desivou históriou. V okamihu ako z neho kúsok zaspieva sa vracia o sto rokov späť a ocitá sa v budove londýnskej opery. V nej stretáva záhadného Fantóma, ktorý jej začne dávať hodiny spevu a zamiluje sa do nej. Christine mu však lásku nemôže opätovať, čo spoločne s mladým ctiteľom Richardom prebudí vo Fantómovi túžbu po pomste a krvi. Fantóm nie je v tejto verzii príbehu človek, ale démon, ktorý na seba berie ľudskú podobu. Svoju znetvorenú tvár zakrýva maskou, ktorú si šije z kože svojich obetí. V hlavných úlohách sa predstavili Robert Englund a Jill Schoelen. (HALL, 2019, s. 33-95)

Príbeh *Fantóma opery* sa v roku 1990 dočkal dvojdielnej mini série, ktorá bola určená pre divákov pri televíznych obrazovkách a dodnes sa teší veľkej popularite. Scenár vychádza z knihy od Arthura Kopita, ktorá sa stala podkladom pre muzikál s názvom *Fantóm*, ktorý mal premiéru v roku 1991 v Texase. Arthur Kopit sa románom od Gastona Lerouxa iba voľne inšpiroval a ústrednou témou jeho knihy je milostný príbeh medzi Fantómom a Christine. Fantóm sa rovnako ako v Lerouxovom románe volá Erik a obýva podzemie parížskej Opery Garnier, kde ukrýva svoju znetvorenú tvár. Jeho život sa zmení po tom, ako po predstavení začuje spev krásnej Christine, ktorá upratuje pódium. Očarený jej hlasom a potenciálom jej začne dávať hodiny spevu a zamiluje sa do nej. Christine však očarí aj sponzora opery, atraktívneho Philippa, čo vo Fantómovi prebudí žiarlivosť. Mini séria sa natáčala priamo v parížskej Opere Garnier a okrem úchvatného prostredia či hudby ponúka aj pohľad na Erikov život odo dňa jeho narodenia. Charizmatického Erika si vo filme zahral Charles Dance a krásnu Christine Teri Polo. Televízny film režíroval Tony Richardson. (HALL, 2019, s. 33-95)

V roku 1998 nakrútil režisér Dario Argento hororovú verziu klasického príbehu, ktorú mnohí priaznivci považujú za vôbec najhoršiu adaptáciu románu. Príbeh sa odohráva v parížskej opere, v ktorej straší tajomný muž, ktorého ako novorodenca zachránili a vychovali potkany. Zamiluje sa do speváčky Christine Daaé, ktorej pomáha stať sa primadonou. O priazeň Christine však

usiluje aj mladý barón Raoul de Changy. Adaptácia vyniká tým, že Fantóm nie je znetvorený a nenosí ani ikonickú masku, s Christine prežíva intenzívny milostný vzťah a je chladnokrvným vrahom. V úlohe Fantóma sa predstavil herec Julian Sands a rolu Christine Daaé stvárnila režisérova dcéra Asia Argento. Zaujímavosťou je, že hudbu k snímku zložil slávny hudobný skladateľ Ennio Morricone. (HALL, 2019, s. 33-95)

Na divadelných doskách sa príbeh inscenoval do podoby troch samostatných muzikálov, ktoré sa u publika stretli s väčším aj menším úspechom.

Prvá muzikálová adaptácia príbehu bola uvedená v roku 1976, kedy sa muzikál hral na móle pri mori. O osem rokov neskôr sa ju rozhodol režisér a textár Ken Hill oživiť a uviesť nanovo. Hill napísal texty k už existujúcej hudbe uznávaných skladateľov ako Giuseppe Verdi, Wolfgang Amadeus Mozart či Charles Gounod tak, aby sa prostredníctvom nich mohol rozvíjať dobre známy príbeh. Muzikál *Fantóm opery* mal premiéru v roku 1976 v anglickom Lancashire. V roku 1987 bol uvedený v Spojených štátoch amerických a postupne aj v Japonsku, Taliansku, Nemecku či Austrálii a v roku 2013 aj v Tokiu. Muzikál rozpráva príbeh o znetvorenom Fantómovi, ktorý sa osudovo zamiluje do mladej speváčky Christine, ktorú učí spievať a je odhodlaný urobiť čokoľvek, aby sa stala jeho ženou. Najznámejšími skladbami z muzikálu sú skladby *While Floating High Above*, *Somewhere Above The Sun Shines Bright* či *Ne'er Forsake me, Here Remain*. Nadšeným obdivovateľom muzikálu sa stal aj Andrew Lloyd Webber, ktorý sa chcel stať jeho producentom a uviesť ho v divadle na West Ende. Po tom, ako si však prečítal Lerouxov román sa rozhodol napísať a produkovať svoju vlastnú verziu. (PHANTOMOFTHEOPERA.ORG, 2023, online)

V dobe, keď skladateľ Andrew Lloyd Webber videl túto verziu muzikálu v malom divadle vo východnom Londýne pracoval na muzikáli *Aspects of Love*. O deväť mesiacov neskôr náhodne objavil v jednom newyorskom antikvariáte anglický preklad Lerouxovho románu. Uznávaný autor mnohých úspešných muzikálov odjakživa túžil vytvoriť silný romantický príbeh, ktorý na stránkach Lerouxovho románu našiel. Pochopil, že tragédia príbehu nespočíva v nenávisti a krutosti, ale v neopätovanej láske. A práve tragický príbeh lásky sa stal ústrednou témou muzikálu, ktorý sa stal najpopulárnejším a najúspešnejším muzikálom na svete. (FORSYTH, 1999, s. 7-8)

Práce na muzikáli začali v roku 1984, keď Webber pokračoval v spolupráci s producentom Cameronom Mackintoshom, s ktorým pracoval už na muzikáloch *Cats* a *Starlight Express*. Webber v súvislosti s réžiou nového muzikálu oslovil Harolda Princa, ktorý inscenoval ďalší Webberov muzikál *Evita*. Prípravu choreografie zveril Webber skúsenej Gilian Lynn, ktorá vytvorila choreografiu muzikálu *Cats*. Scénografka Maria Björnson navrhla a vytvorila na javisku výnimočný vizuál parížskej opery. Hlavné úlohy Fantóma, Christine a Raoula dostali Michael Crawford, Sarah Brightman a Steve Barton. (PROSTĚJOVSKÝ, 2008, s. 275-277)

Skladateľ Andrew Lloyd Webbera skomponoval hudbu k muzikálu v štýle tzv. popoperly alebo muzikáloperly, ktorý vychádza z jeho rockových oper, v ktorých sa dialóg realizuje formou konverzácie, ktorú postavy spievajú. Zatiaľ čo pri rockových operách znie hudba v štýle rocku, pre popoperu alebo muzikáloperu je charakteristickejší popový štýl hudby. (ORAVEC, 2012, s. 19)

Podkladom popoperly alebo muzikáloperly je najčastejšie dramatický príbeh, ktorý vychádza z dobre známej literárnej predlohy alebo biografie známej osobnosti. V centre pozornosti je jednotlivec a jeho tragický osud, na ktorý vplyvajú udalosti spoločenského alebo politického významu. Oravec (2012) uvádza, že popoperly sú inscenované v štýle „*opéra á grand spectacle*“. Charakteristickými prvkami sú výrazné scénické efekty, zbor či bohatá scénografia, ktorá divákovi vyrazí dych. (ORAVEC, 2012, s. 96)

Muzikál *Fantóm opery* je výnimočným dielom, v ktorom sa funkčne prepájajú a dopĺňajú výrazové prostriedky nie len muzikálu, ale aj baletu, opery, činohry alebo tanečného divadla. (ORAVEC, 2012, s. 73)

Príbeh muzikálu sa z hľadiska kompozície delí na tri základné časti, a to úvod, konflikt a rozuzlenie. Na úvod muzikálu sa krištáľový luster vznesie nad hlavy divákov. Konflikt predstavuje okamih, keď si mladí milenci vyznávajú lásku na streche opery a nevedia, čo všetko bude schopný urobiť muž so zlomeným srdcom, ktorého úplne ovládne žiarlivosť. V rámci rozuzlenia dochádza k dramatickému vyvrcholeniu a uzavretiu milostného trojuholníka. (ORAVEC, 2012, s. 75-76)

V librete môžeme rozlíšiť niekoľko druhov piesní, ako napr. opisnú pieseň, keď Christine rozpráva svojej priateľke Meg o Anjelovi hudby. Paralelnou piesňou je skladba Primadona, keď niekoľko postáv vyjadruje svoj názor na aktuálnu situáciu. Typickou baladou je pieseň *Wishing You Were Somehow Here Again/Priala by som si, aby si tu opäť bol*. Ideovú pieseň môžeme rozoznať počas emotívneho finále, keď sa uzatvárajú osudy hlavných postáv. Niektoré piesne počujeme v muzikáli viackrát, avšak vždy majú iný význam. Niekoľkokrát počujeme pieseň *Angel of Music/Anjel Hudby* alebo inštrumentálnu skladbu *Overture/Predohra*, ktorá vytvára napätie alebo zaznieva počas jeho vyvrcholenia. (ORAVEC, 2012, s. 36-50)

V rámci výtvarnej zložky inscenácie je dominantou kombinovaná dekorácia, ktorú vytvára stabilné prostredie, ktoré je skombinované s konkrétnymi obrazmi a scénami na javisku. Takouto dekoráciou je zlatý portál. (ORAVEC, 2012, s. 57)

V súvislosti s kostýmami hovoríme o historizme kostýmovej výpravy, ktorý je charakteristický pre operné produkcie. Kostýmy sú veľmi bohaté z hľadiska použitých materiálov, zložitých strihov a atypických tvarov. (ORAVEC, 2012, s. 61)

Insceňácia divákov fascinuje premenlivou výpravou, ktorá je na špičkovej technickej úrovni. Javiskové efekty, ako napr. pád lustru pomáhajú gradovať ľubostný príbeh doplnený o prepracované choreografie, ktoré vychádzajú z klasického tanca 19. storočia. (ORAVEC, 2012, s. 65-77)

Práve spomínaný ľubostný príbeh je jedným z dôvodov, pre ktorý muzikál *Fantóm opery* miluje už niekoľko generácii divákov po celom svete. Motív lásky zaručil úspech mnohým muzikálom, keďže pocity silnej náklonnosti, túžby a oddanosti môžu vyjadrovať prostredníctvom hudby. Okrem lásky dvoch ľudí sa v muzikáli objavuje aj motív lásky k hudbe ako takej. (ORAVEC, 2012, s. 91)

Premiéra muzikálu sa uskutočnila 9. októbra 1986 v Her Majesty's Theatre v Londýne, kde sa uvádza dodnes. (PROSTĚJOVSKÝ, 2008, s. 275) O dva roky neskôr 26. januára 1988 bol muzikál uvedený s identickým obsadením hlavných rolí v divadle The Majestic Theatre na Broadwayi, kde sa taktiež hrá dodnes a kde mu právom patrí titul najdlhšie uvádzaného muzikálu na Broadwayi. (PROSTĚJOVSKÝ, 2008, s. 278) Muzikál videlo viac ako sto miliónov divákov a patrí k historicky najziskovjším projektom zábavného priemyslu. (FANTOMOPERY.CZ, 2014, online)

V roku 2004 bola do kín uvedená filmová adaptácia muzikálu v réžii Joela Schumachera, ktorá získala tri nominácie na Oscara. (PROSTĚJOVSKÝ, 2008, s. 281-282)

Tretia muzikálová adaptácia príbehu s názvom *Fantóm* vznikla na podklade knihy od Arthura Kopita a hudby a textov od Maury Yestona. Muzikál mal premiéru v roku 1991 v Theater Under the Stars v Texase. Kniha od Arthura Kopita bola v roku 1990 adaptovaná najprv do podoby mini série s rovnomenným názvom kvôli úspechu muzikálu Andrew Lloyd Webbera, ktorý rozprával veľmi podobný príbeh. Obrovský úspech Webberovho muzikálu zmaril akékoľvek nádeje tvorcov, že ich muzikál bude v najbližšej dobe uvedený na Broadwayi. Namiesto toho bol však muzikál uvedený vo Fínsku, Austrálii, Nemecku, Japonsku či Južnej Kórei. Kopit pri tvorbe príbehu nevychádzal primárne z románu od Gastona Lerouxa, inšpiroval sa filmovými adaptáciami z roku 1925, 1943 a 1962, vďaka čomu je postava Fantóma oveľa ľudskejšia a dokáže u publika vzbudiť väčšie sympatie a jeho láska ku Christine je uveriteľnejšia. Príbeh muzikálu je prakticky totožný s príbehom mini série, pri čom narozdiel od Webberovho muzikálu *Fantóm* nepredstiera, že je Anjelom hudby a Christine od začiatku

pozná jeho totožnosť. Ako diváci sa stávame svedkami toho, ako prebiehali ich hodiny spevu a nápadníkom Christine je namiesto Raoula postava Philippa, ktorý je v Lerouxovom románe Raoulovým starším bratom. Najznámejšími skladbami z muzikálu sú skladby *Home, You Are Music* alebo *My True Love*. (PHANTOMLIBRARY.COM, 2007, online)

Príbeh *Fantóma opery* neprestal strašiť rovnako ako fascinovať ani vášnivých čitateľov a autorov, ktorým v Lerouxovom románe čosi chýbalo, túžili príbeh prerozprávať, inšpiroval ich k vytvoreniu celkom nového príbehu alebo sa zamyslieť nad tým, čo bolo ďalej.

V roku 1990 vychádza kniha s názvom *Fantóm*, v ktorej britská autorka Susan Kay slávny príbeh prerozprávala a doplnila. Kay na románe pracovala osemnásť mesiacov a ako sama priznala, k napísaniu románu ju priviedlo priveľa otázok, na ktoré Leroux vo svojej knihe neodpovedal tak, aby ju uspokojil. Zatiaľ čo Leroux bol zviazaný žánrom detektívneho románu, Kay vo svojej knihe predstavuje komplexný príbeh Fantóma opery od narodenia po smrť. (KAY, 2019, s. 549-551)

Román inšpiroval aj anglického autora Terryho Pratchetta, ktorý v roku 1995 vydal osemnástu knihu zo série *Úžasná Zeměplocha* s podtitulom *Maškaráda*. Kniha bola o tri roky neskôr preložená do češtiny, no v slovenskom preklade si ju neprečítate dodnes. (MARTINUS.SK, 2023, online) V pražskom divadle s názvom Divadlo v dlouhé vznikla na motívy knihy divadelná inscenácia s názvom *Maškaráda čili Fantom Opery*. Premiéra komédie sa uskutočnila 12.4.2006 a derniéra 27.2.2011. Divadelná inscenácia v roku 2006 získala cenu Komédie roku na Grand Festivale smíchu v Pardubiciach a celkovo bolo odohraných osemdesiat repríz. (DIVADLOVDLOUHE.CZ, 2006, online) V knihe ako aj v inscenácii sa nachádza hneď niekoľko odkazov na Lerouxov román. Príbeh sa odohráva v opere, kde sa dejú nevysvetliteľné javy a niekto zabíja jej zamestnancov. Jednou z postáv je aj mladá speváčka Kristína, ktorej sa zo zrkadla prihovára muž s maskou na tvári.

Erikov príbeh sa v roku 1999 dočkal pokračovania v románe uznávaného prozaika Fredericka Forsytha *Fantóm Manhattanu*. Muzikálová adaptácia románu mala pod názvom *Love Never Dies* premiéru 9. marca 2010 v londýnskom Adelphi Theatre. Hudbu k muzikálu opäť zložil Andrew Lloyd Webber. (PECNÍKOVÁ, PEKÁROVÁ, 2014, online)

Príbeh *Fantóma opery* je však aj nevyčerpatel'nou inšpiráciou pre priaznivcov, ktorí svoje fiktívne a alternatívne príbehy uverejňujú na rôznych blogoch. Niektorí svoje príbehy aj knižne vydali. Medzi najpopulárnejšie patria knihy *Beyond the Masque* od Kae D. Jacobsa, *Letters to Erik* od An Wallace a trilógie *Chanson de l'Ange* od Paisley Swan Stewart a *Phantom Rising* od Davyne DeSye.

1. *Fantóm opery* od Gastona Lerouxa

Román *Fantóm opery* od Gastona Lerouxa začal spočiatku vychádzať ako román na pokračovanie vo francúzskych novinách *Le Gaulois*. Román bol rozdelený do viacerých častí a rovnakým spôsobom vychádzal aj v ostatných európskych štátoch a v Severnej Amerike. Prvý anglický preklad vznikol v roku 1911. (PECNÍKOVÁ, PEKÁROVÁ, 2014, online) V tom istom roku sa kompletný román začal predávať aj v kníhkupectvách. (FORSYTH, 1999, s. 5)

Knihy Gastona Lerouxa začali v slovenskom preklade vychádzať už v medzivojnovom období a ďalších vydaní sa dočkali na prelome 60. a 70. rokov minulého storočia. (LITCENTRUM.SK, 2013, online)

Fantóm opery vychádza po prvýkrát v slovenskom preklade v roku 1967 pod záštitou vydavateľstva Smena v náklade 11 000 výtlačkov. Román do slovenčiny preložila Mária Horáková a autorom prvej obálky bol Jozef Horváth. Od tej doby sa román dočkal ďalších dvoch vydaní. V roku 1992 ho opätovne vydalo vydavateľstvo Danubiapress s rovnakým prekladom od Márie Horákovovej, no s novým vizuálom obálky od Dušana Leščinského. *Fantóma opery* naposledy vrátilo na pulty kníhkupectiev vydavateľstvo Slovart v rámci edície

Svetová klasika v roku 2012, opäť s prekladom od Márie Horákovej. (DATABAZEKNIH.CZ, 2023, online)

Príbeh románu sa odohráva v 80. rokoch 19. storočia v parížskej Opere Garnier, v ktorej podzemí prebýva tajomný Fantóm, o ktorom sa šíria v opere klebety a pripisujú sa mu rôzne nešťastné a nevysvetliteľné udalosti. Na rozlúčkovom večierku riaditeľovi opery dostane príležitosť zaspievať mladá zboristka Christine Daaé, ktorá vystúpi namiesto primadony Carlotty Giudicelli, ktorá je indisponovaná a svojim hlasom všetkých prítomných ohromí. Svedkom jej triumfu sa stane aj Raoul, Vikomt de Changy, ktorý si spomenie, že Christine je jeho dávnou priateľkou z detstva. Christine po obdivuhodnom výkone omdlie a Raoul ju nasleduje do šatne, kde jej pripomenie, ako jej ako malý chlapec vylovil z mora stuhu. Christine ho nespoznáva a Raoul sa na ňu rozhodne počkať na chodbe. Odrazu zvnútra šatne začuje prísny mužský hlas, ktorý Christine pochváli a vyžaduje, aby ho milovala. Keď Christine šatňu opustí, Raoul vstupuje dovnútra s úmyslom konfrontovať pôvodcu hlasu, no nájde ju prázdnu. Raoul sa neskôr Christine pýta na identitu muža, ktorého hlas počul na cintoríne v Perrose, kam Christine prichádza na výročie smrti jej otca. Christine prezradí Raoulovi, že počul hlas Anjela hudby, ktorého jej sľúbil poslať z neba jej nebohý otec pred smrťou. Raoul sa Christine vysmieva a myslí si, že sa stala obeťou krutého žartu. Pred pol nocou Christine z hostinca odchádza na cintorín a znepokojený Raoul ju nasleduje. Obaja začínajú prekrásnu hudbu, ktorá akoby vychádzala z hrobu nebohého huslistu. Raoul si však všimne tajomnú postavu ukrytú za náhrobnými kameňmi a pokúsi sa ju konfrontovať. Na druhý deň ráno ho správca cintorína nájde na kosť premrznutého a na pól mŕtveho. Medzitým noví riaditelia opery, páni Armand Moncharmin a Firmin Richard, dostanú listy od Fantóma, v ktorých im prikazuje, aby v nadchádzajúcej inscenácii Faust hrala hlavnú úlohu Christine a aby mu bola lóža číslo päť k dispozícii. Riaditelia považujú požiadavky za žart, hlavnú úlohu hrá v ten večer La Carlotta a lóža číslo päť je obsadená. La Carlotta začne z ničoho nič kvákať ako žaba a do publika spadne aj luster, ktorý zabije jednu ženu. Christine po predstavení zmizne a objavuje sa až po dvoch týždňoch. V opere sa koná maškarný ples, na ktorý Christine pozve Raoula a pokúsi sa mu vysvetliť uplynulé udalosti. Stredobodom plesu sa stane postava odetá do výrazného červeného kostýmu. Raoul si uvedomí, že je to tá istá osoba, ktorá hrala na husle na cintoríne a je odhodlaný odhaliť jej totožnosť. Christine mu v tom zabráni a pohádajú sa. Raoul sa následne ukryje v jej šatni, kam Christine prichádza a za zvuku hypnotického hlasu mizne za zrkadlom svojej šatne nevedno kam. Keď sa Christine opäť objaví, porozpráva Raoulovi na streche opery, ako ju uniesol Fantóm opery, ktorý sa v skutočnosti volá Erik a vydával sa za Anjela hudby. Prizná, ako mu strhla z tváre masku a videla jeho hrôzostrašnú tvár a ozrejmi, prečo sa k Erikovi napriek všetkému vracala a ako veľmi ju miluje. Raoul jej navrhne, aby operu čím skôr opustili, no Christine trvá na tom, aby ju Erik počul naposledy spievať vo Faustovi. Erik si ich rozhovor vypočuje a počas inscenácie Faust unesie Christine do podzemia priamo z pódia. Raoulovi ponúkne pomocnú ruku záhadný Peržan, ktorý vie čoho je Erik schopný. Spoločne sa vydajú do podzemia, kde spadnú do mučiarny, ktorá sa im v dôsledku vysokej teploty a halucinácii takmer stane osudnou. Peržanovi sa podarí nájsť východ a ocitajú sa v pivnici plnej sudov s púštnym prachom. Erik sa Christine vyhráza, že pokiaľ nebude súhlasiť, že sa stane jeho ženou, vyhodí pomocou sudov s púštnym prachom do vzduchu celú operu. Christine súhlasí, že sa stane Erikovou ženou pod podmienkou, že ušetrí Raoula s Peržanom. Christine Erikovi dovolí, aby ju pobožkal na čelo, čo Erika dojme a udelí Christine s Raoulom slobodu. Christine mu pred odchodom sľúbi, že keď zomrie, vráti sa a pochová ho so zlatým prsteňom, ktorý bude až do tej chvíle nosiť. Kniha končí správou o Erikovej smrti.

2. Filmová adaptácia muzikálu *Fantóm opery*

O sfilmovaní svojho úspešného diela Andrew Lloyd Webber uvažoval prakticky hneď po premiére muzikálu v roku 1986, kedy dokonca vybral režiséra, ktorým sa stal Joel Schumacher. Realizácia projektu sa však kvôli zaneprázdnenosti režiséra a nezhôd v otázke obsadenia hlavných rolí neustále odkladala. Hlavné úlohy Fantóma a Christine si mali vo filme zopakovať Michael Crawford a Sarah Brightman, no neskôr sa v súvislosti s úlohou Fantóma spomínali mená ako John Travolta či Antonio Banderas. Po rozvoде Andrew Lloyd Webbera so Sarah Brightman projekt putoval do zabudnutia. (PROSTĚJOVSKÝ, 2008, s. 281-282)

Produkcia filmu sa začala až v roku 2002 a finálne obsadenie bolo oznámené v júni roku 2003. Rolu tajomného Fantóma získal Gerard Butler, ktorý nemal so spevom takmer žiadne skúsenosti a jeho rockový tenor bol pre milovníkov pôvodného muzikálu, v ktorom sa Fantóm prezentuje lyrickým tenorom sklamaním. Fantóm je však v jeho podaní charizmatik a dokáže v divákovi vyvolať súcit. Postavu krásnej a talentovanej Christine Daaé stvárnila Emmy Rossum, ktorá mala na začiatku natáčania filmu iba šesťnásť rokov. Emmy od detstva spievala v detskom zbore Metropolitnej opery v New Yorku a jej Christine je stelesnením nevinnosti a krehkosti. Postavu mladého aristokrata Raoula si zahral Patrick Wilson, ktorý mal ako jediný skúsenosti s účinkovaním v muzikáloch na Broadwayi a je presvedčivým ochrancom. Natáčanie filmu trvalo viac ako osem týždňov a film mal v kinách premiéru 10. decembra 2004. (PROSTĚJOVSKÝ, 2008, s. 283)

Film divákov očarí hneď úvodnou scénou aukcie, kedy sa pomocou filmových trikov presunú zo zničeného auditória zhorenej opery o takmer päťdesiat rokov do doby, keď bola Opera Populaire² v plnej kráse a odohrával sa v nej legendárny milostný príbeh. Vo filme sa dozvedáme aj to, aký život viedol Fantóm predtým ako sa dostal do podzemia opery a stávame sa svedkami súboja na život a na smrť medzi Fantómom a Raoulom na cintoríne. Filmová adaptácia pozmenila aj umiestnenie ikonickkej scény, kedy vidíme na pódium padať obrovský krištáľový luster. Zatiaľ čo v muzikáli k pádu dochádza na konci prvého dejstva, vo filme vidíme luster padať v druhom dejstve pred záverečnou konfrontáciou hlavných postáv v podzemí. Film si vyslúžil celkom tri nominácie na Oscara v kategóriách najlepšie umelecké vedenie, najlepšia výprava a najlepšia filmová pieseň. Ani jednu z nominácií však nepremenil. (PROSTĚJOVSKÝ, 2008, s. 282-283)

Príbeh filmového muzikálu začína v roku 1919, kedy sa v zničenej parížskej Opere Populaire koná aukcia starých divadelných predmetov. Medzi účastníkmi aukcie je aj Raoul, Vikomt de Changy, ktorý je už v pokročilom veku a má záujem o kúpu hracej skrinky v tvare opičky hrajúcej na činely. Položkou číslo 666 je opravený luster, ktorý po tragickej udalosti v auditóriu, ktorá sa spája s legendárnym Fantómom opery svieta na elektrinu. Dražiteľ ho prikáže rozsvietiť a počas toho ako luster stúpa na vrchol auditória za sprievodu inštrumentálnej skladby *Overture/Predohra* sa vraciame v čase do doby, keď bola Opera Populaire v plnej kráse. Nachádzame sa v roku 1881 a v auditóriu opery prebieha skúška novej inscenácie Hannibal, počas ktorej riaditeľ opery, pán Lefevr, oznamuje svoju rezignáciu a predstavuje svojich nástupcov, ktorými sa stávajú Gilles André a Richard Firmin. Počas toho ako primadona opery Carlotta Giudicelli spieva áriu *Think of Me/Mysli na mňa* na ňu spadne kulisa. La Carlotta sa rozhodne odísť a na premiére opery nevystúpiť, keďže sa podobné incidenty opakujú pravidelne a nikto ich neberie vážne. Riaditelia sú zúfalí a čo najrýchlejšie musia nájsť za La Carlottu náhradu. Vedúca baletu pani Giriová navrhne, aby si vypočuli spev mladej baletky Christine Daaé, ktorú učí spievať tajomný učiteľ hudby. Christine preukáže svoj mimoriadny talent a spieva áriu na premiére, kde si ju všimne Raoul, Vikomt de Changy, ktorý si uvedomí, že Christine je jeho dávna priateľka z detstva. Po veľkom triumfe Christine vyhladá Meg, ktorá sa jej pýta na identitu tajomného učiteľa. Christine jej prostredníctvom skladby

---

² V muzikáli od Andrew Lloyd Webbera sa príbeh odohráva vo fiktívnej parížskej Opere Populaire.

Angel of Music/Anjel hudby rozpráva príbeh o Anjelovi hudby, ktorý jej dáva hodiny spevu a ktorého jej sľúbil zoslať po svojej smrti jej nebohý otec. Neskôr Christine v šatni navštívi Raoul a spoločne v skladbe *Little Lotte/Malá Lotte* spomínajú na svoje detstvo. Christine sa mu zdôverí, že ju navštívil Anjel hudby, čomu Raoul uverí iba navonok a pozýva Christine na večeru. Na svojom pozvaní trvá aj napriek jej nesúhlasu a odchádza. Christine začuje hlas nahnevaného Anjela hudby, ktorému sa nepáči, že chce osláviť svoj triumf s niekým iným. Christine sa mu v skladbe *The Mirror/Zrkadlo* ospravedľňuje a prosí ho, aby jej konečne ukázal svoju tvár. Anjel hudby, ktorý je v skutočnosti Fantómom opery sa objavuje v zrkadle šatne a odvádza Christine do svojho podzemného kráľovstva, kedy zaznie ústredný duet *The Phantom of the Opera/Fantóm opery*. V podzemí jej v skladbe *Music of the Night/Hudba noci* vysvetľuje, že iba ona môže spievať piesne, ktoré vo svojej samote a temnote skomponoval a čoho všetkého sa bude musieť vzdať, aby mu mohla patriť. Po tom, ako jej ukáže figurínu oblečenú v svadobných šatách Christine omdlieva a Fantóm ju ukladá do postele. Medzitým vstupuje do šatne Christine Meg, ktorá ju hľadá, všimne si pootvorené zrkadlo a vstupuje do podzemných chodieb, kde ju nájde jej matka a odvedie ju do šatne baletiek, v ktorej kulisár Joseph Buquet straší baletky príbehmi o Fantómovi a jeho magickom lase (skladba *Magical Lasso/Magické laso*). Christine sa v podzemí prebúda a pokúša sa spomenúť na udalosti uplynulej noci v skladbe *I Remember/Spomínam si*. Zo zvedavosti strhne Fantómovi z tváre masku a na okamih uvidí jeho znetvorenú tvár. Fantóm sa rozzúri, no neskôr Christine v skladbe *Stranger Than You Dreamt It/Zvláštnejšie ako si si vysnívala* vysvetlí, ako veľmi túži po tom, aby za tvárou monštra dokázala vidieť muža, ktorý túži po láske, ktorá mu je celý život odopieraná. Christine svoj čin oľutuje, masku mu vráti a Fantóm ju odvádza späť do opery. Riaditelia opery dostávajú od Fantóma listy, v ktorých im prikazuje, aby v nadchádzajúcej inscenácii Il Muto hrala hlavnú úlohu barónky Christine, zatiaľ čo La Carlotta sa bude musieť uspokojiť s nemou rolou pážaťa (skladba *Notes/Listy*). Riaditelia sa rozhodnú požiadavky Fantóma ignorovať, postavu grófký hrá La Carlotta a nemú rolu Christine, ktorú z lôže číslo päť pozoruje Raoul (skladba *Prima Donna/Primadona*). La Carlotta počas inscenácie začne kvákať ako žaba a Fantóm obesí kulisára Josepha Buqueta za ignorovanie jeho požiadaviek (skladba *Poor Fool, He Makes Me Laugh/Úbohý blázon, je mi na smiech*). Vystrašená Christine uteká s Raoulom na strechu opery, kde mu porozpráva o návšteve podzemia a stretnutí s Fantómom, ktorý ju desí a fascinuje zároveň (skladba *Why Have You Brought Me Here/Raoul, I've Been There/Prečo si ma sem priviedla/Raoul, ja som tam bola*). Raoul jej prostredníctvom skladby *All I Ask of You/Všetko, čo od teba žiadam* vyznáva lásku a sľubuje jej, že ju bude do konca života ochraňovať. Christine jeho city opätuje a spoločne sa rozhodnú operu čo najskôr opustiť. Ich rozhovor si vypočuje Fantóm, ktorému zrada Christine zlomí srdce a sľubuje pomstu (skladba *All I Ask of You Reprise/Všetko, čo od teba žiadam Repríza*). O pár mesiacov neskôr sa v opere koná maškarný bál (skladba *Masquerade/Maškaráda*), ktorého sa zúčastní aj Fantóm, ktorý na ňom predstaví dokončené libreto k opere Don Juan Triumfujúci, ktoré odovzdáva riaditeľom (skladba *Why So Silent/Prečo také ticho*). Požaduje, aby hlavnú úlohu Aminty hrala Christine, ktorej z krku strhne retiazku so zásnubným prsteňom od Raoula. Raoul sa pokúša Fantóma konfrontovať, no ten mizne v mučiarni, odkiaľ Raoula zachráni pani Giriová. Raoul ju následne prosí o to, aby mu povedala všetko, čo o Fantómovi vie. Z jej rozprávania sa dozvedáme, že Fantóm bol ako malý chlapec atrakciou v cirkuse, kde bol nútený ukazovať svoju tvár. Po tom, ako lanom zaškrtil svojho majstra mu pani Giriová pomohla utiecť a schovala ho v podzemí opery, ktorá sa stala jeho domovom (skladba *Madame Girys tale/The Fairground/Príbeh pani Giryovej/Trh*). Christine cestuje na cintorín na hrob svojho otca (instrumentálna skladba *Journey to the cemetery/Cesta na cintorín*), ktorého prosí o radu (skladba *Wishing You Were Somehow Here Again/Priala by som si, aby si tu opäť bol*). Fantóm predstiera, že je hlasom jej otca a vyčíta jej, že sa odvrátila od svojho Anjela hudby (skladba *Wandering Child/Túlavé*

dieťa). Prichádza však Raoul, ktorého príchod prebudí Christine z tranzu. Dochádza k súboju (instrumentálna skladba *The Swordfight/Súboj mečov*), pri čom Christine zachraňuje Fantómov život po tom, ako sa ho Raoul po strate meča pokúsi zabiť. Raoul po týchto udalostiach navrhuje vedeniu opery, aby Fantómovu operu inscenovali, pretože pokiaľ bude hrať hlavnú úlohu Christine, Fantóm sa ukáže a oni ho budú môcť chytiť a ukončiť jeho besnenie. Christine spočiatku nesúhlasí, no Raoul ju presvedčí, že je to jediný spôsob ako sa od Fantóma oslobodiť (skladba *We Have All Been Blind/Všetci sme boli slepi*). Pred kľúčovým duetom Aminty s Donom Juanom, ktorého mal hrať Ubaldo Piangi sa Fantómovi podarí Piangiho odstrániť a rolu hrá a spieva sám. Na konci duetu vyznáva Christine lásku, no ona mu strháva masku z tváre a Fantóm ju unáša do podzemia (skladba *The Point of No Return/The chandelier crash/Tam, odkiaľ nie je návratu/Pád lustra*). Medzitým dochádza k pádu lustra, ktorý podpáli auditórium a oheň sa šíri do celej budovy opery. Pani Giriová ukazuje Raoulovi cestu do podzemia. Po jeho príchode ho však Fantóm chytí pomocou lana a navrhuje Christine kruté ultimátum. Buď zostane naveky po jeho boku, alebo Raoula zabije. Christine súhlasí a Fantóma pobozká, čím mu dá po prvýkrát pocítiť lásku. Fantóm precitá a udeľuje obom slobodu. Sám mizne v jednej z tajných chodieb za zrkadlom (skladba *Down Once More/Track Down This Murderer/Ešte raz dole/Chyťte toho vraha*). Na konci filmu vidíme, ako Raoul odnáša hraciu skrinku, ktorú kúpil na aukcii na hrob Christine, ktorá je po smrti a všimne si na náhrobnom kameni položenú červenú ružu s čiernou stuhou a prsteňom, ktorá je symbolom toho, že Fantóm bude Christine milovať navždy.

3. Divadelná inscenácia muzikálu *Fantóm opery*

V priebehu tridsiatich siedmich rokov existencie od svetovej premiéry v roku 1986 mohli muzikál *Fantóm opery* vzhliadnuť diváci z celého sveta v tridsiatich troch krajinách sveta. Muzikál bol uvedený v Austrálii, Japonsku, Švédsku, Nemecku, Holandsku, Švajčiarsku, Dánsku, Španielsku, Rusku, Južnej Kórei, Turecku a v mnohých ďalších krajinách. (THEPHANTOMOFTHEOPERA.COM, 2023, online)

V máji roku 2003 bol muzikál uvedený v Maďarsku v Madách Theater v Budapešti, kde tento rok oslávi 20. výročie uvedenia. (BESTOFBUDAPEST.COM, 2022, online)

V poľskom Roma Theater vo Varšave mal muzikál premiéru v marci roku 2008 a hral sa do júna roku 2010. (MUSICALONLINE.COM, 2022, online)

Fantóma opery si mohli vychutnať aj diváci v Rakúsku v Theater an der vo Viedni, kde bol uvádzaný od decembra roku 1988 do júna roku 1993. (MUSICALVIENNA.AT, 2023, online)

Na uvedenie muzikálu na Slovensku diváci stále ešte čakajú, no čakanie si mohli spríjemniť návštevou susedných krajín.

Muzikál mal v Českej republiky premiéru 13.9.2014. Prvá obnovená premiéra sa uskutočnila 14.9.2018 a druhá 26.11.2021. Muzikál sa v divadle Goja Music Hall v Prahe uvádza aj v súčasnosti. (I-DIVADLO.CZ, 2023, online)

Producentovi Františkovi Janečkovi sa po dlhých desiatich rokoch podarilo získať licenciu na uvedenie slávneho muzikálu, avšak v tzv. non-replica verzii. (MUSICAL.CZ, 2014, online)

V takomto prípade nejde o kópiu originálnej inscenácie muzikálu a tvorcovia nemusia muzikál naštudovať tak ako bol pôvodne napísaný. Divadlo má možnosť vytvoriť svoju vlastnú produkciu. Každú zložku inscenácie (napr. scénografiu, kostýmy, masky, choreografiu atď.) však musí konzultovať s vlastníkmi autorských práv. (ORAVEC, 2012, s. 89-90)

Český preklad piesní mal na starosti Jaroslav Machek, hudobné naštudovanie Michal Macourek, choreografiu vytvorila Petra Parvoničová, kostýmy Roman Šolc, dekorácie Daniel Dvořák. Inscenáciu režíroval Petr Novotný. (GOJA.CZ, 2014, online)

V úlohe Fantóma môžu diváci aj naďalej vidieť Mariána Vojtka, ktorého alternuje Radim Schwab. Christine Daaé stvárňuje Michaela Gemrotová, ktorú alternuje Monika Sommerová.

Rolu Raoula, Vikomta de Changy hrá Bohuš Matuš, ktorého alternuje Tomáš Vaněk. (GOJA.CZ, 2014, online)

Dej muzikálu je takmer totožný s príbehom filmovej adaptácie muzikálu. Konkrétne rozdiely a odklony bližšie analyzujeme v nasledujúcej časti práce.

2. Komparácia v rámci kompozičných kategórií dramatického textu

V rámci kompozičných kategórií dramatického textu budeme v tejto časti práce porovnávať román *Fantóm opery* od Gastona Lerouxu s filmovou adaptáciou muzikálu *Fantóm opery* a divadelnou inscenáciou muzikálu *Fantóm opery* v divadle Goja Music Hall v Prahe, ktoré sme navštívili.

Kompozičnými kategóriami dramatického textu sú dramatický dej, dramatický konflikt, dramatická situácia, dramatický čas, priestor a postavy. (KUŠNÍROVÁ, 2021, s. 44)

1. Dramatický dej

Dramatický dej vzniká podľa divadelného teoretika Zdeňka Hořínka (1985) „zo vzájomného počínania dramatických protihráčov a spoluhráčov v dramatických situáciách.“ (HOŘÍNEK, 1985, s. 184)

Dramatický dej sa skladá z piatich základných častí: expozícia, kolízia, kríza, peripetia a katastrofa. (KUŠNÍROVÁ, 2021, s. 44)

Ide o klasicistickú formu dramatického deja, ktorej uvedenú výstavbu všetky zvolené adaptácie dodržiavajú a bola pre potreby práce vhodná.

Prvou časťou dramatického deja je expozícia, vďaka ktorej sa dozvedáme, za akých okolností bude dej prebiehať a aké vzťahy sú medzi postavami ešte pred tým ako dej začne. (ZÁVODSKÝ, 1971, s. 65)

V románe od Gastona Lerouxu expozícia nastáva po tom, ako Christine dostane príležitosť zaspievať na rozlúčkovom večierku riaditeľov za indisponovanú primadonu Carlottu Giudicelli. Po obdivuhodnom výkone omdlie a privolajú k nej divadelného lekára. Raoul ju nasleduje do šatne a pripomenie jej okamih, keď jej ako dieťa vylovil stuhu z mora. Christine ho nespoznáva a prosí, aby spoločne s doktorom opustil jej šatňu. Raoul sa na ňu rozhodne počkať na chodbe a počuje zvnútra šatne mužský hlas, ktorý ju chváli a žiada, aby ho milovala. Christine po chvíli šatňu opúšťa a Raoul do nej vstupuje s cieľom nájsť muža, ktorého hlas počul. Šatňu však nachádza prázdnu. Predmetné dianie načrtáva vzťahy medzi hlavnými postavami teda Christine, tajomným hlasom a Raoulom a zároveň okolnosti, za ktorých bude prebiehať dej.

Vo filmovej adaptácii muzikálu predstavuje expozíciu prvý výstup prvého dejstva, ktorým je skúška novej inscenácie Hannibal. Skúška sa odohráva v auditóriu Opery Populaire a sú na nej prítomné takmer všetky postavy. Skúšku preruší príchod riaditeľa opery, ktorý zamestnancom predstavuje svojich nástupcov. Celý výstup pôsobí ako obyčajná skúška novej inscenácie v obyčajnej opere, ktorá mení vedenie, dokým na primadonu Carlottu Giudicelli počas spevu nespadne kulisa. Okolnosti príbehu sa od daného okamihu menia a rázom sa nachádzame v opere, v ktorej straší akýsi Fantóm, ktorého však nikto nikdy nevidel a mnohí ho považujú za výmysel klebetných baletiek. Ako sa však dozvedáme, Fantóm, duch alebo príznak je zodpovedný za mnohé nevysvetliteľné udalosti v opere, výrazným spôsobom zasahuje do jej fungovania a od vedenia prostredníctvom listov požaduje pravidelné vyplácanie mzdy a vstup do lôže číslo päť, ktorá mu bude počas všetkých predstavení k dispozícii. Fantómové požiadavky riaditeľom predkladá vedúca baletného súboru pani Giryová. La Carlotta sa rozhodne odísť, podobná udalosť sa totiž nestala po prvýkrát a na premiére Hannibala nevystúpiť. Riaditelia sú zúfalí a čo najrýchlejšie musia nájsť náhradu, aby nemuseli premiéru

zrušiť. Pani Giriová presvedča riaditeľov, aby si vypočuli spev mladej baletky Christine Daaé, ktorú učí spievať tajomný učiteľ. Christine preukáže svoj mimoriadny talent a zaspieva na premiére, na ktorej ju uvidí nový sponzor opery – Raoul, Vikomt de Changy, ktorý sa zúčastnil aj predmetnej skúšky. Jeho prítomnosť neunikla Christine, od ktorej sa dozvedáme, že boli s Raoulom v detstve blízkymi priateľmi. Raoul si ju na skúške nevšimne, spoznáva ju až keď ju sleduje zo svojej lôžky spievať na pódiu.

V divadelnej inscenácii muzikálu predstavuje expozíciu taktiež prvý výstup prvého dejstva, ktorého priebeh je takmer totožný. Narozdiel od filmovej adaptácie na Christine neupozorní pani Giriová, ale jej dcéra Meg, ktorá s Christine tancuje v súbore. Raoul sa skúšky osobne nezúčastní a informáciu o tom, že boli v detstve priateľmi sa dozvedáme z jeho úst vo chvíli, keď z lôžky sleduje Christine na pódiu.

Druhou časťou dramatického deja je kolízia, v ktorej sa postavy, ktoré sme spoznali v expozícii dostávajú po prvý raz do konfliktu. Ku konfliktu dochádza najčastejšie z dôvodu odlišných záujmov zúčastnených strán, čím sa navodzuje napätie u diváka. (ZÁVODSKÝ, 1971, s. 66)

Ku kolízii v románe od Gastona Lerouxa dochádza na maškarnom plesu, na ktorý Christine pozve Raoula, aby sa mu pokúsila vysvetliť svoje zvláštne správanie. Stredobodom plesu sa však stane tajomná postava s umrlčou hlavou a klobúkom oblečená vo výraznom červenom odeve. Raoul pod vplyvom uplynulých udalostí pochopí, že tajomný hlas zo šatne Christine a Anjel hudby, o ktorom hovorila je muž v červenom odeve. Raoul je odhodlaný jeho identitu odhaliť, konfrontovať ho a postaviť sa mu tvárou v tvár. Christine mu v tom zabráni a Raoul od nej žiada vysvetlenie. Pohádajú sa a Christine mu oznamuje, že ju už viac neuvidí. Raoul sa ukryje v jej šatni a stáva sa svedkom toho, ako Christine mizne priamo pred jeho očami po tom, ako kráča k zrkadlu omámená prenádherným hlasom.

V filmovej adaptácii muzikálu prebehne kolízia počas štvrtého výstupu prvého dejstva, ktorý sa odohráva v šatni Christine po premiére. Christine navštívi Raoul, spoločne spomínajú na detstvo a pozýva ju na večeru, aby jej veľkolepý triumf oslávili. Christine jeho pozvanie odmieta, no on na ňom napriek tomu trvá. Pred odchodom jej oznamuje, že sa čoskoro vráti. Po jeho odchode Christine počuje nahnevany hlas svojho učiteľa, ktorého nahnevalo, že by mala svoj triumf osláviť s Raoulom, ktorý na ňom nemal žiadny podiel. Christine sa mu ospravedľuje za chvíľkovú slabosť a prosí ho, aby jej konečne ukázal svoju tvár. V zrkadle šatne sa objavuje tvár muža s bielou maskou, ktorá zakrýva polovicu jeho tváre. Medzitým sa vracia Raoul, ktorý počuje zo šatne hlas, no nemôže sa dostať dovnútra, keďže Fantóm šatňu zamkol. Christine, očarená hlasom svojho Anjela hudby, nasleduje Fantóma cez zrkadlo do podzemia.

V divadelnej inscenácii muzikálu sa kolízia odohrá taktiež počas štvrtého výstupu prvého dejstva a jej priebeh je takmer totožný. Rozdielom je, že šatňu zamyká sama Christine a Raoulovi sa do nej podarí vstúpiť až vo chvíli, keď sú Fantóm s Christine preč. Tento výstup predstavuje začiatok milostného trojuholníku medzi Fantómom, Christine a Raoulom. Fantóm a Raoul sa po prvýkrát dostávajú do sporu, hoci Raoul ešte presne netuší, kto je jeho rivalom v boji o priazeň Christine, ktorá sa dozvedá pravú identitu svojho učiteľa, ktorým bol po celú dobu Fantóm.

Tretou časťou dramatického deja je kríza, ktorá „*predstavuje vrchol v deji drámy, napätie je tu najviac vystupňované [...]*.“ (ZÁVODSKÝ, 1971, s. 67)

Krízu sme v románe od Gastona Lerouxa identifikovali po tom, ako sa Christine s Raoulom rozhodnú z opery utiecť. Christine však trvá na tom, že utečie až po tom, ako Erikovi naposledy zaspieva v inscenácii opery Faust. Keď Christine počas posledného dejstva prosí o pomoc anjelov, v sále sa náhle zotmie. Po rozsvietení svetiel v sále je pódium prázdne a nikto si

nedokáže vysvetliť, ako a kam Christine zmizla. Raoul tento čin pripisuje Erikovi a je odhodlaný Christine zachrániť.

Vo filmovej adaptácii muzikálu sa kríza odohrá v desiatom výstupe prvého dejstva po tom, ako počas inscenácie opery *Il Muto Fantóm* z dôvodu nedodržania jeho požiadaviek vedením opery obesí hlavného kulisára Josepha Buqueta. Týmto činom zároveň demonštruje svoju moc a fakt, že sa nezastaví pred ničím. Vystrašená Christine vedie Raoula na strechu opery, pretože sa bojí o jeho život. Raoul jej vyzná lásku a sľubuje jej bezpečie a ochranu. Christine jeho city opätuje a rozhodnú sa operu čo najskôr opustiť. Christine ani Raoul netušia, že ich na strechu nasledoval aj *Fantóm*, ktorému zrada Christine zlomí srdce. *Fantóm* sľubuje pomstu, no k ničomu konkrétnemu nedôjde.

V divadelnej inscenácii muzikálu ku kríze dochádza taktiež v desiatom výstupe prvého dejstva za rovnakých okolností. *Fantóm* však zhodí veľký krištáľový luster na pódium vo chvíli, keď na ňom vrcholí inscenácia *Il Muto*. Pádom lustru končí prvé dejstvo muzikálu.

Štvrtou časťou dramatického deja je peripetia, ktorá tvorí dôležitú etapu dramatického zápasu, ktorá prináša prekvapivé zvraty v osude hlavnej postavy a jej primárnou funkciou je dej spomaliť. (ZÁVODSKÝ, 1971, s. 68)

V románe od Gastona Lerouxa peripetia nastáva vo chvíli, keď sa Raoul s Peržanom v podzemí od Christine dozvedajú, že od jej rozhodnutia závisí osud celej opery. Erik jej totiž povedal, že v jednej skrinke nájde sošku škorpióna a v druhej sošku kobyľky. Pokiaľ otočí škorpióna, znamená to, že zostane po jeho boku a súhlasí s tým, že sa stane jeho ženou. Ak otočí kobyľku, znamená to, že ho odmieta a Erik pomocou sudov s púštnym prachom zničí celú operu. Erik je rozhodnutý zomrieť, pokiaľ ho Christine odmietne, zatiaľ čo Christine si uvedomuje, čo musí urobiť, aj keď si nie je istá, či výbuch nenastane vo chvíli, keď otočí škorpióna.

Peripetiu vo filmovej adaptácii muzikálu predstavuje siedmy výstup druhého dejstva, ktorým je inscenácia opery *Don Juan Triumfujúci*, ktorú napísal sám *Fantóm*. Raoul navrhol vedeniu, aby operu inscenovali, pretože pokiaľ bude Christine hrať hlavnú úlohu, *Fantóm* sa inscenácie zúčastní a oni ho budú mať možnosť chytiť a ukončiť jeho besnenie. Kľúčovým výstupom opery je duet medzi hlavnými postavami, Amintou a Donom Juanom. Christine stvárňuje Amintu a úlohu Dona Juana mal hrať tenor Ubaldo Piangi. *Fantómovi* sa však pred začiatkom duetu podarí odstrániť Piangiho a postavu Dona Juana hrá sám. Jeho prítomnosť je zjavná, pretože sa nijak nemaskuje a má oblečený rovnaký kostým, aký mal oblečený aj Piangi. Kostým *Fantóma* sa skladá z bielej košeľe s ozdobným golierom, tmavej vesty a nohavíc rovnakej farby. Kostým dopĺňa dlhý čierny plášť s vyšíťmi farebnými kvetmi a na tvári má dvojdielnu čiernu masku. *Fantóm* kapituluje, zúčastňuje sa inscenácie napriek tomu, že vie, čo ho čaká a čo mu hrozí, keďže pozná Raoulov plán. Počas duetu je vzájomná náklonnosť medzi *Fantómom* a Christine zjavná, čo Raoula, ktorý sleduje inscenáciu z lôžka šokuje. *Fantóm* vyzná Christine lásku akoby to malo byť to posledné, čo urobí a ona mu strháva z tváre masku. *Fantóm* unáša Christine do podzemia a zapríčiňuje pád lustru, ktorý padá do hľadiska a spôsobuje mohutný požiar.

V divadelnej inscenácii muzikálu sa peripetia odohrá taktiež v siedmom výstupe druhého dejstva. Najväčším rozdielom je kostým postavy Dona Juana, ktorý pozostáva z dlhej čiernej látky, ktorá zakrýva tvár herca. Herci, ktorí hrajú *Fantóma* zvyknú často napodobňovať Piangiho taliansky prízvuk, v dôsledku čoho Christine ani ostatné postavy nevedia o jeho prítomnosti na inscenácii. Jeho identitu odhalí až Christine, ktorá ucíti pod látkou masku. Narozdiel od filmovej adaptácie vidíme zo správania Christine, že primárnou emóciou, ktorú v nej *Fantom* vyvolá nie je láska, ale strach. *Fantóm* jej vyzná lásku a na prst jej navlečie prsteň. Christine mu z tváre strhne masku a on ju unáša do podzemia.

Poslednou časťou dramatického deja je katastrofa alebo aj rozuzlenie, kedy dochádza k víťaznému alebo tragickému vyriešeniu konfliktu. (ZÁVODSKÝ, 1971, s. 69)

Katastrofu v románe od Gastona Lerouxu ilustruje okamih, keď Christine otočí škorpióna, čím súhlasí, že sa stane Erikovou ženou, avšak pod podmienkou, že Raoula s Peržanom odvedie do bezpečia. Erik vezme Peržana domov, no Raoula si ponecháva v podzemí ako rukojemníka. Christine následne Erikovi dovoľí, aby ju pobozkal na čelo, čo Erika dojme, keďže vo svojom živote nikdy nepobozkal ženu a nedovolila mu to ani vlastná matka. Erik precitne, uvedomí si, že Christine miluje Raoula a udeľuje obom slobodu.

Vo filmovej adaptácii muzikálu sa katastrofa odohrá v poslednom deviatom výstupe druhého dejstva po tom, ako Fantóm unáša Christine do podzemia a Raoul prichádza, aby ju zachránil. Fantóm ho však chytí pomocou lana a postaví Christine pred krutú voľbu – buď stráví zvyšok života po jeho boku, alebo Raoula zabije. Christine sa rozhoduje pre Fantóma a bozkom mu dáva po prvýkrát pocítiť lásku, ktorej nebola schopná ani jeho vlastná matka. Christine tak obetuje svoju slobodu za Raoulov život. Fantóm precitne a uvedomuje si, že nemôže Christine prinútiť, aby ho milovala tak ako jej nemôže vziať slobodu. Fantóm túži po jej láske a prítomnosti, no chce, aby sa tak Christine rozhodla sama, aby zostala z vlastnej vôle, pretože pokiaľ by s ním zostala z donútenia, vlastnil by iba jej telo, srdce a dušu však nie. Fantóm udeľuje Christine s Raoulom slobodu. Christine mu vracia prsteň a Fantóm jej naposledy vyznáva lásku. Fantóm následne unikne pred rozzúreným davom pracovníkov opery, ktorí vstupujú do podzemia, aby ho chytili a potrestali.

V divadelnej inscenácii muzikálu predstavuje katastrofa rovnaký výstup s rovnakým priebehom.

2. Dramatický konflikt

Dramatický konflikt podľa Pavlovského (2004) motivuje počínanie dramatických postáv a vzniká v dôsledku protikladných názorov, postojov alebo záujmov osôb či strán. (PAVLOVSKÝ A KOL., 2004, s. 92)

Hlavný alebo kľúčový konflikt majú medzi sebou vo všetkých verziách dve hlavné postavy, a to Fantóm a Raoul. Obaja v príbehu bojujú o lásku Christine.

Vedľajšie alebo aj osobné konflikty vznikajú vo všetkých vybraných verziách najmä medzi hlavnými a vedľajšími postavami.

V románe od Gastona Lerouxu sledujeme konflikt nových riaditeľov opery teda pánov Armanda Moncharmina a Firmina Richarda s Erikom, ktorý od nich požaduje zmeny v obsadení inscenácii či to, aby neprenajímali lôžku číslo päť. Riaditelia jeho požiadavky ignorujú a považujú ich za žart. Rovnaký konflikt mal Erik aj s bývalými riaditeľmi opery, s páni Debiennom a Polignym, ktorí sa pre tieto nehody rozhodli rezignovať. Erik má konflikt aj s primadonou opery Carlottou Giudicelli, ktorej posielal výhražné listy a pokúšajú sa ju z opery vyštváť. La Carlotta má konflikt s Christine a využíva svojich vplyvných priateľov na to, aby presvedčili riaditeľov, aby nedovolili Christine spievať žiadne výraznejšie úlohy. Okrem toho o nej po opere roznáša klebety a spôsobuje rôzne nepríjemnosti. Riaditelia opery majú v príbehu konflikt aj s pani Giryovou, ktorá pôsobí ako uvádzačka do lôžky číslo päť, v ktorej necháva Erikovi plat od riaditeľov. V prostrednej časti románu ju prepustia a v závere románu obvinia z krádeže peňazí určených pre Erika. Konflikt majú medzi sebou aj samotní riaditelia, ktorí sa v závere navzájom podozrievajú z krádeže peňazí, ktoré mali byť určené pre Erika. Raoul má konflikt so svojim starším bratom Filipom, ktorý nesúhlasí s jeho úmyslom požiadať o ruku speváčku z opery a pochybuje o jeho zdravom rozume po tom, ako označí za svojho soka Anjela hudby.

Intrapersonálny konflikt majú vo svojom vnútri Christine, Erik a postava Peržana.

Christine sa v románe nachádza uprostred milostného trojuholníku a je objektom túžby dvoch mužov – Erika a Raoula. Erik sa vydával za Anjela hudby, predstavoval v jej živote rolu

mentora, ktorý jej splnil sen stať sa opernou speváčkou. Christine je s ním spriaznená duchom, obaja sú rovnako osamelí a zdieľajú aj spoločnú lásku k hudbe. Cíti, že je mu zaviazaná, no zároveň má z neho strach. Raoul je jej dávnym priateľom z detstva, je jej rytierom v lesklej zbroji, ktorý jej sľubuje ochranu, je ochotný za ňu položiť aj svoj život, pri čom nehľadí na spoločenské rozdiely medzi nimi a má v úmysle vziať si Christine za manželku. Peržan kedysi zachránil Erikovi život a vie, že hlboko vo svojom vnútri nie je takým diablom, za akého sa vydáva. Odcudzuje však jeho zločiny a je pripravený ukončiť jeho besnenie aj za cenu vlastného života alebo toho, že bude musieť Erika zabiť.

Interpersonálny konflikt majú medzi sebou Erik a Raoul, Erik a riaditelia opery, Erik a bývalí riaditelia opery, Erik a La Carlotta, La Carlotta a Christine, riaditelia opery a pani Giriová a Raoul a Filip.

Vo filmovej adaptácii muzikálu majú medzi sebou hlavný konflikt postavy Fantóma a Raoula, ktorý bojujú o lásku Christine.

Vedľajšie konflikty pozorujeme medzi Fantómom a riaditeľmi opery a taktiež La Carlottou. Dôvody sú rovnaké ako v románe. La Carlotta má taktiež konflikt s Christine a opovrhne ňou kvôli tomu, že bola baletkou a nemá dostatok skúseností na to, aby sa stala primadonou. Taktiež si myslí, že za jej náhlým úspechom stojí Raoul, ktorý je jej milencom. Objavuje sa aj konflikt riaditeľov opery s pani Giriovou, ktorá je v tejto adaptácii vedúcou baletu, no tlmočí Fantómové požiadavky, v dôsledku čoho ju považujú za jeho komplica.

Intrapersonálny konflikt majú v tejto adaptácii Christine a Fantóm.

Christine sa nachádza uprostred milostného trojuholníka a zmieta sa medzi dvoma mužmi, pri čom ku každému z nich niečo cíti a priťahujú ju z iného dôvodu. V jej vnútri sa odohráva súboj medzi srdcom a rozumom, medzi tým, čo chce a tým, čo by mala chcieť, čo je v očiach spoločnosti a jej okolia rozumné, čo považuje za správne a aký život chce žiť. Raoul predstavuje istotu a bezpečie, zatiaľ čo Fantóm nespútanú lásku a stelesňuje hudbu, v ktorej našla zmysel života.

Fantóm má najvýraznejší interpersonálny konflikt vo chvíli, keď sa s ním Christine rozhodne zostať. Jedna jeho polovica mu hovorí, aby urobil správnu vec a nechal Christine ísť, zatiaľ čo druhá mu našepkáva, aby si vzal to, čo sa mu nakoniec predsa podarilo získať a nehľadel na nikoho a na nič.

Interpersonálny konflikt majú medzi sebou Fantóm a Raoul, Fantóm a riaditelia opery, Fantóm a La Carlotta, La Carlotta a Christine a riaditelia opery a pani Giriová.

V divadelnej inscenácii muzikálu majú medzi sebou hlavný konflikt taktiež postavy Fantóma a Raoula, ktorý bojujú o lásku Christine.

Vedľajšie konflikty sú rovnaké ako vo filmovej adaptácii. Konflikt medzi La Carlottou a Christine je však omnoho výraznejší a vyvrcholí v treťom výstupe druhého dejstva, ktorým je skúška opery Don Juan Triumfujúci. La Carlotta na Christine zaútočí a obviňuje ju, že za všetko, čo sa v opere deje je zodpovedná ona. Christine to odmieta a necíti sa byť vinná.

Intrapersonálny konflikt majú rovnako ako vo filmovej adaptácii Christine a Fantóm.

Interpersonálny konflikt majú medzi sebou Fantóm a Raoul, Fantóm a riaditelia opery, Fantóm a La Carlotta, La Carlotta a Christine a riaditelia opery a pani Giriová.

3. Dramatická situácia

Pod pojmom dramatická situácia rozumieme reťazec časovo obmedzených „dramatických relácií.“ (HOŘÍNEK, 1985, s. 160)

Román od Gastona Lerouxa začína situáciou, keď sa baletky dozvedajú, že kulisára Josepha Buqueta našli obeseného. V opere sa koná rozlúčkový večierok riaditeľov, pánov Debienna

a Polignyho, na ktorom dostane príležitosť zaspievať aj zboristka Christine Daaé za indisponovanú primadonu Carlottu Giudicelli. Christine po obdivuhodnom výkone omdlie a do šatne k nej privolajú divadelného doktora. Dianie na pódiu sleduje z lôže aj sponzor opery Filip de Changy so svojim mladším bratom Raoulom, ktorý v Christine spozná svoju priateľku z detstva. Do šatne ju nasleduje a predstaví sa jej ako chlapec, ktorý jej pred mnohými rokmi vylovil z mora stuhu. Christine ho nespozná a požiada ho, aby spoločne s doktorom opustili jej šatňu. Raoul sa na ňu rozhodne počkať na chodbe, no zvnútra šatne začuje mužský hlas, ktorý Christine pochváli a bude naliehať, aby ho milovala. Christine šatňu opúšťa a Raoul do nej vstupuje s úmyslom nájsť muža, ktorého hlas počul. V šatni však nikoho nenájde. Uvedomuje si, že Christine miluje a žiarli na tajomný mužský hlas.

Noví riaditelia opery, páni Moncharmin a Richard, dostávajú o niekoľko dní list od Fantóma opery, v ktorom ich žiada, aby Christine opäť spievala, keďže ju od noci jej veľkého triumfu v žiadnej inscenácii nepočul. Zároveň ich prosí, aby sa nepokúšali opäť prenajať lôžku číslo päť. Riaditelia list považujú za vtip a lôžku číslo päť opäť prenajmú. Na druhý deň sa dozvedajú, že diváci v lôžku číslo päť počuli hlas, ktorý šepkal, že je lôžka jeho.

Christine následne cestuje na cintorín do Perrosu, aby si pripomenula výročie smrti svojho otca. Oznamuje to Raoulovi v liste a on ju nasleduje. Raoul Christine povie, že počúval za dverami jej šatne a počul mužský hlas. Christine mu prezradí, že patril Anjelovi hudby, ktorého jej sľúbil z neba zoslať jej otec a ktorý ju učí spievať. Raoul jej neverí a ublíži jej slovami, že sa stala obeťou akéhosi vtipu. Pred pol nocou Christine odchádza z hostinca na cintorín k hrobu svojho otca a Raoul ju sleduje. Presne o pol noci sa pri hrobe ozve nebesky krásna hudba - skladba Vzkriesenie Lazára, ktorú zvykol jej nebohý otec hrať na husliach. Raoul sa pokúsi odhaliť identitu hudobníka, ktorý sa ukrýva za náhrobnými kameňmi, no keď sa mu podarí chytiť jeho plášť, uvidí umrlčiu hlavu a omdlie. Na druhý deň ráno ho na cintoríne nájdu a prinesú do hostinca podchladeného a na pól mŕtveho.

V opere sa chystá uvedenie inscenácie Faust a Fantóm riaditeľom v liste odporúča, aby hlavnú úlohu Margaréty spievala Christine, ktorú bude sledovať zo svojej lôžky, ktorá mu bude k dispozícii. Zároveň im pripomenie, že nedostal svoj plat, ktorý mu má odovzdať pani Giriová, ktorú prepustia. Riaditelia sa požiadavky rozhodnú ignorovať. Hlavnú úlohu spieva La Carlotta a samotní riaditelia sledujú inscenáciu z lôžky číslo päť. Počas druhého dejstva začne La Carlotta na pódiu kvákať ako žaba a riaditelia cítia, že nie sú v lôžku sami. Nakoniec dochádza k pádu lustra, ktorý zabije ženu, ktorú riaditelia prijali ako náhradu za pani Giriovú, ktorú prepustili.

Christine po inscenácii zmizne a je nezvestná dva týždne. Zúfalý Raoul ju hľadá doma, kde mu jej adoptívna matka, pani Valeriusová, povie, že Christine je s Anjelom hudby, ktorý jej na cintoríne hral na husle. Raoul po návrate domov odchádza s bratom do kabaretu, kde sa dozvedá, že ktosi videl Christine v spoločnosti neznámeho muža neďaleko Boulonského lesíka. Raoul na miesto prichádza a o pár minút okolo neho prejde koč, v ktorom Christine na okamih zazrie. Neskôr dostáva list, v ktorom ho Christine pozýva do opery na maškarný ples.

Raoul sa na maškarnom plese stretáva s Christine, ktorá sa mu pokúša vysvetliť udalosti, ktorých bol v posledných týždňoch svedkom. Po ich stretnutí sa ale stredobodom plesu stane tajomná postava s umrlčou hlavou a klobúkom oblečená v červenom odeve. Raoul pochopí, že mužský hlas zo šatne Christine a Anjel hudby, o ktorom hovorila a ktorého videl na cintoríne je muž v červenom odeve. Raoul sa ho rozhodne konfrontovať a odhaliť jeho identitu, no Christine mu v tom zabráni. Raoul od nej žiada vysvetlenie, pohádajú sa a Christine mu oznamuje, že ju už viac neuvidí. Raoul sa následne ukryje v jej šatni a stáva sa svedkom toho, ako Christine mizne priamo pred jeho očami po tom, ako kráča k zrkadlu omámená prenádherným hlasom.

Christine sa opäť objavuje v opere a Raoulovi navrhne, aby sa tajne zasnúbili na jeden mesiac, dokým neodcestuje na expedíciu na Severný pól. Keď jej Raoul oznámi, že neodcestuje,

Christine na dva dni opäť zmizne. Po návrate privedie Raoula na strechu opery, kde mu porozpráva celý príbeh o Anjelovi hudby, ktorý bol v skutočnosti Fantómom opery, ktorého meno je Erik. Vysvetlí mu, ako ju Erik po inscenácii Faust uniesol do podzemia a ako jej vyznal lásku. Christine mu zo zvedavosti strhla z tváre masku a odhalila jeho hrôzostrašné znetvorené. Zo strachu o Raoulov život sa k Erikovi opakovane vracala, aby mu dokázala, že pri pohľade na jeho tvár necíti odpor a že Raoul je iba jej dávnym priateľom. Raoul bude na Christine naliehať, aby čo najskôr operu opustili, ale Christine bude chcieť pred odchodom Erikovi ešte raz zaspievať a odísť vo chvíli, keď na ňu bude čakať v podzemí.

V opere sa opäť uvádza inscenácia Faust, kde Christine spieva hlavnú postavu Margaréty. V auditóriu sa náhle zotmie a keď sa svetlá opäť rozsvietia, Christine na pódiu nie je a nikto si nedokáže vysvetliť, kam a ako zmizla. Jediný Raoul vie, že ju uniesol Erik. Do opery prichádza policajný komisár Mifroid, aby vyšetril únos Christine. Medzitým riaditelia v kancelárii zistia, že v obálke, ktorá mala byť určená pre Fantóma sú falošné peniaze a z krádeže skutočných peňazí obvinia pani Giryovú. Policajný komisár neverí príbehu o tom, že Christine uniesol Fantóm opery. Jediný, kto Raoulovi verí je tajomný Peržan, s ktorým sa vydáva do podzemia.

V snahe dostať sa do Erikovho domu pri jazere sa Raoul s Peržanom ocitajú v mučiarni, šesťuholníkovej miestnosti so stenami so zrkadiel uprostred ktorej je železný strom s povrazom. Peržan spomína na obdobie, keď Erika stretol v Perzii, kde navrhoval podobné mučiarnie pre potešenie sultánovej dcéry a aj na deň, keď v snahe nájsť Erika spadol do podzemného jazera a Erik mu zachránil život. Erik sa dozvedá o ich prítomnosti v mučiarni, v ktorej začínajú Raoul s Peržanom blúzniť v dôsledku zrkadiel a vysokej teploty. Peržanovi sa podarí nájsť východ a obaja schádzajú do pivnice, ktorá je plná sudov s púštnym prachom.

Raoul s Peržanom sa od Christine dozvedajú, že ich životy rovnako ako životy všetkých ľudí v opere závisia od toho, ako sa rozhodne. Erik jej povedal, že v jednej skrinke nájde sošku škorpióna a v druhej sošku kobyľky. Pokiaľ otočí škorpióna, znamená to, že zostane po jeho boku a súhlasí s tým, že sa stane jeho ženou. Ak otočí kobyľku, znamená to, že ho odmieta a Erik pomocou sudov s púštnym prachom zničí celú operu.

Christine otočí sošku škorpióna a súhlasí, že sa stane Erikovo ženou pod podmienkou, že odprevadí Raoula s Peržanom do bezpečia. Erik odprevádza Peržana domov, zatiaľ čo Raoula si ponecháva v podzemí ako rukojemníka. Christine dovolí Erikovi, aby ju pobožkal na čelo a budú spoločne plakať. Erik precitne, uvedomí si, že Christine miluje Raoula a udeľuje obom slobodu.

Román končí rozhovorom Erika s Peržanom, v ktorom mu Erik povie, čo sa dialo v podzemí po tom, ako ho odprevadil domov. Rozpráva mu o tom, ako Christine pobožkal na čelo a prečo sa jej rozhodol dať slobodu. Spomenie aj sľub, ktorý mu Christine dala, a to, že keď umrie, vráti sa do podzemia a podľa pokynov ho s prsteňom, ktorý bude dovtedy nosiť pochová. O tri mesiace neskôr Erik umiera.

Úvodnou dramatickou situáciou filmovej adaptácie muzikálu je prológ, ktorým je aukcia starých divadelných predmetov, ktorá sa odohráva v budove parížskej Opery Populaire. Prostredníctvom sépiovej fotografie poškodenej budovy opery sa dozvedáme, že sa nachádzame v roku 1919. Na aukcii sa dražia plagáty k inscenáciám alebo staré rekvizity, pričom je použitý čiernobiely filter, ktorý zvyrazňuje žalostný stav, v ktorom sa opera nachádza. Vidíme zničené lôže, potrhanú oponu, cez poškodenú strechu presvitajú slabé lúče slnka a po auditóriu lietajú holuby. Aukciu vedie dražiteľ, ktorý stojí na pódiu za pultom. Dražiteľ má dvoch pomocníkov, ktorí odnášajú a prinášajú predmety, ktoré sa dražia. Aukcie sa zúčastňujú dve kľúčové postavy, a to starý muž na invalidnom vozíku, ktorého sprevádza mniška a staršia žena v čiernych šatách a klobúku so závojom. Okrem nich vidíme ešte asi desať ďalších účastníkov aukcie, ktorí stoja na mieste, kde sa predtým nachádzalo hľadisko. Muž na vozíku a žena s klobúkom majú záujem o kúpu položky s číslom 665 – hraciu skrinku v tvare opičky

oblečenú v perzskom odeve, ktorá hrá na činely, ktorú kupuje muž. Identitu postáv sa dozvedáme neskôr rovnako ako to, prečo mali záujem o kúpu hracej skrinky a čo pre nich znamenala. Položkou číslo 666 je opravený luster, ktorý je spájaný s tragédiou, ktorá sa odohrala v minulosti v auditóriu. Luster sa podarilo opraviť a svieti na elektrinu. Po tom, ako z neho pomocníci dražiteľ a strhnú plachtu sa za tónov ikonickej inštrumentálnej skladby s názvom *Overture/Predohra* vznesie z javiska do stredu auditória, ktoré postupne ožíva. Auditóriu sa vracajú farby, zbavuje sa prachu, popola a pavučín, na javisku sa zapalujú ohne. Následne vidíme farebnú budovu opery spoločne s informáciou, že sa nachádzame v roku 1870.

Nasleduje zostrih niekoľkých kratších situácií – vidíme príchod nových riaditeľov kočom pred operu, vidíme, ako kráčajú zákulisím, v ktorom je čulý ruch. Baletky sa líčia a rozvíčujú, perú sa kostýmy, hudobníci sa usádzajú na svoje miesta do orchestriska, dirigent im rozdáva libreto, zatiaľ čo upratovačky zametajú pódium. Okrem toho vidíme aj príchod Raoula kočom do operných stajní.

Skúšku novej inscenácie s názvom Hannibal preruší príchod riaditeľa opery, pána Lefevra, ktorý predstavuje svojich nástupcov, ktorými sa stávajú páni Richard Firmin a Gilles André. Na pódiu okrem sólistov vidíme aj zbor a baletky. Dominantou pódia je obrovská maketa slona, na ktorú sa pokúša vyliezť predstaviteľ Hannibala Ubaldo Piangi oblečený v zlatej zbroji. Skúšky sa zúčastňuje aj nový sponzor opery – Raoul, Vikomt de Changy. Z úst Christine sa dozvedáme, že boli s Raoulom v detstve blízkymi priateľmi a že ju oslovoval prezývku Malá Lotte. Raoul si ju však pri odchode z pódia nevšimne. Riaditelia vyzývajú primadonu opery Carlottu Giudicelli, aby pre nich zaspievala áriu *Think of Me/Mysli na mňa*. La Carlotta má oblečený zlatý korzet s dlhou zlato-červenou sukňou. Na hlave má veľkú zlatú korunu s červenými perami. Počas spevu na ňu spadne kulisa a na premiére inscenácie spievať odmietne, pri čom vidíme záber na postavu, ktorá mizne v tieňoch. Na pódium spadne zapečatený list, v ktorom Fantóm víta nových riaditeľov vo svojej opere a žiada, aby neprenajímali lôžú číslo päť a pripomína im povinnosť vyplácať mu 20 000 frankov mesačne. Vedúca baletného súboru pani Giriová oblečená do dlhých čiernych šiat zúfalým riaditeľom navrhuje, aby dali šancu mladej baletke Christine Daaé, ktorú učí spievať tajomný učiteľ. Christine má rovnako ako všetky ostatné baletky oblečenú ľahkú hnedú sukňu a krátky hnedý korzet, ktorý odhaľuje brucho. Christine svojim spevom všetkých prítomných očarí a pomocou filmových trikov sa v okamihu nachádzame na premiére Hannibala. Auditórium je plné divákov a Christine stojí uprostred pódia vo veľkolepých bielych šatách s trblietavými hviezdami, ktoré má aj vo vlasoch. Na pódiu vidíme aj dvoch bielych koňov a anjelov. Zo svojej lôžy ju sleduje Raoul oblečený v čiernom obleku, ktorý v nej spoznáva svoju dávnu priateľku z detstva a lôžú opúšťa. Počas spevu Christine vidíme Fantóma, ako jej spev počúva v podzemí.

Christine sa po úspešnom debute utiahne do ticha kaplnky s farebnými mozaikovými oknami, kde zapáli na oltári sviečku za svojho zosnulého otca a počuje slová chvály od tajomného hlasu. Do kaplnky za ňou schádza jej priateľka Meg v bielych baletných šatách, ktorá sa jej opýta, kto je jej učiteľom spevu. Christine jej začne spievať o Anjelovi, ktorého jej sľúbil z neba zoslať jej otec a ktorý ju učí spievať hudby (skladba *Angel of Music/Anjel hudby*). Rozpráva jej, ako od prvej chvíle v opere počula hlas, ktorý ju sprevádzal na každom kroku. Prostredníctvom návratu do minulosti vidíme okamih, keď pani Giriová priviedla Christine do opery, keď mala ešte len sedem rokov a jej otec zomrel. Obe opúšťajú kaplnku a kráčajú zákulisím. Pani Giriová následne privádza Christine do šatne a odovzdáva jej červenú ružu s čiernou stuhou. V šatni Christine vidíme obrovské množstvo kvetov, paraván, niekoľko kresiel a stolík so svietnikom. Na červenej tapete so zlatými vzormi visí niekoľko obrazov.

Do šatne prichádza Raoul s kyticou kvetov, pri čom vidíme dominantu šatne – obrovské nástenné zrkadlo so zlatým rámom. Christine sedí zamyslená za bielym toaletným stolíkom a v rukách drží červenú ružu s čiernou stuhou. Toaletný stolík tvoria až tri okrúhle zrkadlá so zlatým rámom, okolo ktorých sú ruže. Na stolíku je položených niekoľko horiacich sviečok.

Raoul jej v skladbe *Little Lotte/Malá Lotte* pripomína fragmenty z ich detstva – pikniky na povale, čokoládu alebo strašidelné príbehy zo Severu. Christine mu prezradí, že ju navštívil Anjel Hudby a Raoul ju pozýva na večeru. Na svojom pozvaní trvá aj napriek jej nesúhlasu. Po jeho odchode vidíme, ako ruka v čiernych rukaviciach zamyká zvonka dvere šatne. V šatni naraz zhasnú všetky sviečky a Christine oblečená v dlhom bielom župane sa rozbehne k dverám. Skôr ako siahne po kľúčke počuje nahnevany hlas svojho učiteľa, ktorému sa nepáči, ako si Raoul privlastňuje ich triumf. Christine sa mu ospravedľuje a prosí ho, aby jej ukázal svoju tvár (skladba *The Mirror/Zrkadlo*). V zrkadle sa zjavuje tvár v bielej maske a silueta muža v čiernom odeve. Christine k zrkadlu kráča cez stúpajúci dym. Raoul sa medzitým vracia a pokúša sa dostať do šatne. Zrkadlo sa otvára a Christine svoju ruku vkladá do ruky v čiernej rukavici. Vo chvíli, keď tak učiní sa ozvú prvé tóny orgánu ústrednej skladby muzikálu *The Phantom of the Opera/Fantóm opery*.

Christine vedená Fantómom prechádza zrkadlom do úzkej podzemnej chodby, ktorá je osvetľovaná plameňom sviečok z pohyblivých svietnikov po oboch stranách chodby. Postupne schádzajú hlbšie a hlbšie do podzemia. Fantóm oblečený do čierneho fraku s bronzovou vestou a dlhým čiernym plášťom vytvára dokonalý kontrast s Christine, ktorá je oblečená do bielej farby, ktorá zvyrazňuje jej nevinnosť. V podzemí sa objavuje aj čierny kôň, na ktorého Fantóm vysadí Christine, aby jej uľahčil cestu po schodoch. Je to odkaz na román od Gastona Lerouxa, kde Fantóm ukradol koňa menom Cézár z operných stajní. V podzemí vidíme obrovské množstvo svietnikov a kamenných sôch. Podzemné jazero, nad ktorým sa vznáša hmla preplávajú na loďke. Neskôr sa pred nimi otvorí mreža a odhalí pevninu, ktorá je Fantómovým domovom. Z jazera sa vynárajú svietniky s horiacimi sviečkami, ktoré sa odrážajú na vodnej hladine. Steny Fantómovho domova tvoria skaly a je rozdelený na tri časti. Naľavo sa nachádza pracovný stôl s kreslom. Na stole je položený miniatúrny model auditória a môžeme si všimnúť aj niekoľko kresieb, na ktorých je Christine. Uprostred sa nachádza orgán a niekoľko stojanov s notovými partitúrami. Na pravej strane sa v zadnej časti nachádza obrovská posteľ v tvare páva so závesom. Celý rozľahlý priestor osvetľuje veľké množstvo vysokých svietnikov s horiacimi sviečkami. Na konci ústrednej skladby Fantóm odhadzuje plášť a vysvetľuje Christine, že ju do podzemia vzal preto, že iba ona môže spievať jeho piesne.

Fantóm následne zaspieva intro k skladbe *Music of the Night/Hudba noci* a pomôže Christine vstať z loďky. V piesni jej vysvetľuje, čoho všetkého sa bude musieť vzdať a pochopiť, aby mohla spievať jeho hudbu a aby mu mohla patriť. Zároveň jej ukazuje jednotlivé časti svojho domova. Na záver Fantóm ukáže Christine figurínu oblečenú do bielych svadobných šiat ukrytú za červeným závesom, v dôsledku čoho Christine omdlie. Fantóm ju vezme na ruky, uloží do postele a zatiahne priehľadný čierny záves.

Príbeh pokračuje pohľadom na Meg, ktorá vstupuje do šatne Christine, kde ju hľadá. Všimne si pootvorené zrkadlo a vstúpi do podzemnej chodby, ktorá vyzerá úplne inak ako vo chvíli, keď tadiaľ prechádzali Christine a Fantóm. Chodbu neosvetľujú žiadne svietniky, vidíme pavučiny aj potkany. Meg v chodbe nájde jej matka, ktorá ju privedie do šatne baletiek. Medzitým kulisár Joseph Buquet rozpráva baletkám strašidelný príbeh o tom, ako Fantóm vyzerá (skladba *Magical Lasso/Magické laso*). Pani Giriová ho varuje, aby o Fantómovi neklebetil, pretože sa mu to môže vypomstiť.

Christine sa na druhý deň ráno prebúda v podzemí za zvuku melódie *Masquerade/Maškaráda*, ktorú hrá hracia skrinka v tvare opičky, ktorú sme videli na aukcii. Vstáva a v skladbe *I Remember/Spomínam si* sa pokúša spomenúť si, čo sa minulú noc stalo. Uvidí Fantóma, ktorý má oblečenú bielu košeľu, tmavé nohavice a dlhý čierny župan. Fantóm hrá na orgáne a Christine mu zo zvedavosti strhne z tváre masku. Fantóm sa rozzúri a Christine za jej zvedavosť preklína. Neskôr v skladbe *Stranger Than You Dreamt It/Zvláštnejšie ako si si vysnívala* prizná, ako veľmi túži po tom, aby sa jej strach zmenil v lásku a aby sa naučila za

tvárou monštra vidieť muža. Christine svoj čin oľutuje, so slzami v očiach mu masku vráti a spoločne sa vracajú do opery.

Dalšia situácia sa odohráva v čiernobielej prítomnosti, do ktorej sa vraciame a vidíme z opery odchádzať účastníkov aukcie.

Na druhý deň ráno vidíme, ako do opery prichádzajú riaditelia, pri čom pred budovou stojí dav ľudí. Obaja riaditelia dostali listy od Fantóma, v ktorých im prikazuje, aby v najbližšej inscenácii s názvom *Il Muto* spievala hlavnú úlohu barónky Christine, zatiaľ čo nemú rolu pážaťa má hrať La Carlotta. Ďalej ich upozorňuje na to, že bude inscenáciu sledovať zo svojej lôžky, ktorá mu bude k dispozícii. Počas toho ako riaditelia čítajú listy vidíme Fantóma, ako píše predmetný list v podzemí a obsadenie hlavných rolí demonštruje na miniatúrnom modeli auditória (skladba *Notes/Listy*).

Riaditelia sa rozhodnú požiadavky ignorovať a po návrate La Carlotty do opery ju oslavujú ako svoju primadonu, ktorá ich ako jediná môže zachrániť a ktorú publikum zbožňuje (skladba *Prima Donna/Primadona*). Scéna sa odohráva v šatni, ktorá predtým patrila Christine. Riaditelia odovzdávajú La Carlotte kytice kvetov a šperky. La Carlotta sa oblieka do dlhých ružových šiat v barokovom štýle. Na hlave má vysokú bielu parochňu s veľkým množstvom mašličiek a ozdôb. Medzitým vidíme Raoula, ktorý hľadá Christine po opere a aj Christine, ktorá kráča v sprievode Meg a pani Giryovej na pódium. Christine má oblečený kostým pážaťa - dlhú bielu sukňu a bielu košeľu s farebnými pruhmi.

Počas inscenácie vidíme v lôžky číslo päť sedieť Raoula v tmavom fraku. Na pódium sa nachádza jedna veľká rekvizita – posteľ v barokovom štýle. Všetky postavy na pódium sú oblečené do kostýmov v barokovom štýle a dominuje ružová, biela a modrá farba. Počas priebehu inscenácie vidíme, ako ruka v čiernej rukavici vymieňa fľaštičku so sprejom na hlasivky. Po tom, ako ho La Carlotta použije začne uprostred spevu kvákať ako žaba a utečie z pódia (skladba *Poor Fool, He Makes Me Laugh/Úbohý blázon, je mi na smiech*). Riaditelia inscenáciu prerušia a oznámia, že po prestávke bude postavu barónky spievať Christine, ktorá sa uteká do šatne prezliecť do dlhých bledoružových šiat. V šatni nachádza ďalšiu červenú ružu s čiernou stuhou. Počas prestávky riaditelia uvádzajú balet. Kulisár Joseph Buquet v priestore nad javiskom uvidí Fantóma, ktorý ho začne prenasledovať. V okamihu, keď radostná hudba k baletu na pódium začne gradovať vidíme, ako Fantóm navlieka slučku okolo krku kulisára. V rýchlych prestrihoch vidíme tanec baletiek a smrť Buqueta rukou Fantóma, ktorý jeho nevládne telo spustí na lane priamo na javisko. Tento okamih ešte zvýrazňuje inštrumentálna skladba *Overture/Predohra*. V auditóriu zavládne panika a riaditelia sa snažia divákov upokojiť a vysvetľujú im, že išlo o nešťastnú náhodu.

Vystrašená Christine hľadá Raoula a vedie ho zákulisím na strechu opery, kde mu porozpráva o návšteve podzemia a stretnutí s Fantómom, ktorý ju desí a fascinuje zároveň (skladba *Why Have You Brought Me Here/Raoul, I've been there/Prečo si ma sem priviedla/Raoul, ja som tam bola*). V rukách po celý čas zvierá červenú ružu a môžeme si všimnúť, že okolo pliec má uviazaný dlhý červený plášť. Na streche vidíme kamenné sochy anjelov a aj sochu Pegasa. Scénu ešte dotvára padajúci sneh. Raoul jej prostredníctvom skladby *All I Ask of You/Všetko, čo od teba žiadam* vyznáva lásku a sľubuje jej, že ju bude do konca života ochraňovať. Christine ružu zahadzuje a jeho city opätuje. Spoločne sa rozhodnú operu čo najskôr opustiť. Netušia, že Fantóm bol na streche prítomný tiež a po celý čas sa ukrýval za jednou zo sôch. Po ich odchode zdvihne zo zeme červenú ružu s čiernou stuhou. Zrada Christine mu zlomila srdce a jeho smútok prerastá do zúrivosti. Ružu odhodí, vylezie na sochu Pegasa a sľubuje pomstu (skladba *All I Ask of You Reprise/Všetko, čo od teba žiadam Repríza*).

Nasleduje opäť návrat do čiernobielej prítomnosti, keď Raoul pri pohľade na mladý pár na ulici spomína na chvíľu, keď Christine vyznal lásku na streche opery.

Prvou situáciou druhého dejstva muzikálu je maškarný ples, ktorý sa odohráva na schodisku vo vstupnej hale opery. Na plese dominujú čierna, biela a zlatá farba. Tanečníci majú oblečení

čierny frak a na tvárach zlatú masku. Ženy majú oblečené biele, čierno-zlaté alebo čierno-biele dlhé šaty a na tvárach majú masky rovnakých farieb. Plesu sa zúčastnia takmer všetky postavy, ktoré oslavujú príchod nového roka (skladba *Masquerade/Maškaráda*). La Carlotta oblečená v trblietavých zlatých šatách prichádza v sprievode Piangiho, ktorý svojim zlatým kostýmom pripomína džina. Na hlave má turban s bielym perom. Firmin je oblečený do čiernej farby, André do bielej. Meg má oblečené dlhé biele šaty s hlbokým výstrihom a rukavicami s bielymi perami. Pani Giriová má oblečené čierne šaty so zlatými vzormi a v ruke drží vejár. Na záver prichádzajú Christine s Raoulom, ktorí sa tajne zasnúbili a Raoul nesúhlasí s tým, aby to držali v tajnosti. Christine mu vysvetľuje, že dôvod pochopí neskôr, pri čom zásnubný prsteň nosí na retiazke na krku. Christine má oblečené dlhé bledoružové šaty s dlhou vlečkou ozdobené drobnými ružami. Na rukách má biele rukavičky a rozpustené vlasy má zopnuté ružovou maľou. Raoul má oblečenú tmavú vojenskú uniformu so zlatými gombíkmi. Dlhé vlasy má zviazané do vrkoča. Oslavu preruší príchod Fantóma, ktorý sa v sprievode skladby *Overture/Predohra* objavuje na vrchole schodiska a pomaly schádza dole. Oblečený má červený kostým so zlatými gombíkmi a vzormi na rukávoch. Obuté má čierne čizmy, za opaskom má meč, na tvári bielu masku, ktorá mu zakrýva obe oči. Súčasťou odevu je aj dlhý červený plášť. Všetkým prítomným oznamuje, že dokončil svoju operu, ktorá nesie názov Don Juan Triumfujúci. Následne riaditeľom odovzdáva libreto a oboznamuje vedenie so svojimi požiadavkami v súvislosti s obsadením (skladba *Why So Silent?/ Prečo také ticho?*). S mečom v ruke napomína La Carlottu, aby sa naučila hrať, Piangimu odporúča, aby schudol a riaditeľom prizvukuje, aby operu riadili z kancelárie a nie z javiska. Christine na záver pripomenie, že pokiaľ chce v inscenácii zažiť, bude sa musieť vrátiť k svojmu učiteľovi, pri čom meč vráti do puzdra. Fantóm sa na Christine túžobne zahľadí a ona k nemu začne pomaly kráčať. Túto situáciu dokresľuje inštrumentálna skladba *Learn to Be Lonely/Naučil sa byť osamelý*, ktorá vznikla pre filmovú adaptáciu. Stretnú sa uprostred sálu a Fantóm jej strhne z krku retiazku s prsteňom. Cez prepadisko sa dostáva do mučiarny, ktorá pripomína mučiareň z románu od Gastona Lerouxa. Raoul skočí za ním a v zrkadlách, ktoré ho obklopujú vidí niekoľko Fantómov. Ten pravý však uniká a Raoula z mučiarny vyvedie pani Giriová.

Raoul ju prosí, aby mu porozprávala všetko, čo o Fantómovi vie. Pani Giriová ho zavedie do svojej šatne a nasleduje ďalší návrat do minulosti (skladba *Madame Girys tale/The Fairground/Príbeh pani Giriovej/Trh*). Vraciame sa do obdobia, keď pani Giriová študovala na konzervatóriu a bývala v opere. Do mesta prišli kočovníci a spoločne s ostatnými baletkami navštívila ich stan, v ktorom boli kúzelníci, veštice a artisti. Jednou z atrakcií bolo "diablovo dieťa" – chlapec zatvorený v klietke, ktorý mal na hlave vrece. Chlapca bili a ukazovali jeho znetvorenú tvár návštevníkom. Chlapcovi sa podarí odviazať lano, ktorým je priviazaný a zaškrtní svojho majstra priamo pred očami pani Giriovej. Pani Giriová mu pomôže utiecť a schová ho v podzemí opery, kde si postupom času vybudoval svoj domov.

Po tejto situácii opäť nasleduje návrat do čiernobielej prítomnosti, keď vidíme, ako Raoulov koč prechádza cez aleju stromov k cintorínu.

Následne vidíme Christine, ktorá prespáva v budove stajní kvôli strachu z Fantóma. Jej dvere stráži Raoul, ktorý však zaspal. Christine vychádza von a kočišovi oznámi, že bude cestovať na cintorín. Fantóm kočiša omráči a Christine vezie na cintorín sám. Medzitým sa prebudí Raoul, ktorý koč na koni sleduje.

Christine kráča zasneženým cintorínom, kde prechádza okolo kamenných sôch anjelov, náhrobných kameňov, hrobov a zasnežených stromov bez listov. Ponurú atmosféru cintorína dotvára hmla a padajúci sneh. Christine prechádza až k mauzóleu svojho otca, ktorého prosí o radu, pri čom si uvedomuje, že mu musí povedať zbohom, aby mohla žiť ďalej (skladba *Wishing You Were Somehow Here Again/Priala by som si, aby si tu opäť bol*). Má oblečené dlhé tmavé šaty a okolo pliec má uviazaný dlhý čierny plášť. V rukách drží kyticu červených ruží. Skladba končí vo chvíli, keď si Christine kľakne pred mauzóleom a položí naň kvety.

Fantóm sa ukryje za mauzóleom a predstiera, že je hlasom jej otca, ktorý jej vyčíta, že sa odvrátila od svojho Anjela hudby (skladba *Wandering Child/Túlavé dieťa*). Mauzóleum sa rozsvieti a Christine k nemu kráča ako v tranze. Na cintorín prichádza Raoul, ktorého príchod prebudí Christine z tranzu a Fantóm na neho zaútočí. Obaja tasia meče a dochádza k súboju, ktorý Christine iba s obavami pozoruje (inštrumentálna skladba *The Swordfight/Súboj mečov*). Fantóm zraní Raoula, no po tom, ako sa im skrížia meče spadne na zem a Raoul ho bude chcieť zabiť. Christine mu v tom na poslednú chvíľu zabráni. Raoul ju poslúchne a spoločne na koni odchádzajú. Fantóm obom vyhlasuje vojnu.

Raoul po týchto udalostiach navrhuje vedeniu opery, aby Fantómovú operu inscenovali, pretože pokiaľ bude hrať hlavnú úlohu Christine, Fantóm sa ukáže a oni ho budú môcť chytiť a ukončiť jeho besnenie. Do opery prichádzajú ozbrojení vojaci a Raoul oblečený v dlhom hnedom kabáte nájde Christine v kaplnke. Christine má oblečenú bielu blúzku a dlhú tmavú sukňu. Prosí Raoula, aby ju to nenútil podstúpiť, pretože má strach, že pokiaľ sa jej Fantóm zmocní, už nikdy jej nedovolí odísť. Nechce zradiť svojho učiteľa, muža, ktorý jej splnil sen o spievaní, no uvedomuje si, že je to chladnokrvný vrah, ktorý sa nezastaví pred ničím a nemá žiadny súcit (skladba *We Have All Been Blind/Všetci sme boli slepi*). Raoul ju však presvedčí, že je to jediný spôsob, ako sa od Fantóma oslobodiť.

Následne vidíme Fantóma, ako sa v podzemí pripravuje na predstavenie - nasadzuje si masku a má oblečený kostým.

Inscenácia začína krátkym výstupom La Carlotty a tanečníc. Všetky kostýmy sú zladené do čierneho-červenej farby. Na oboch koncoch pódia sa nachádzajú točité schody, ktoré spája krátky most. Medzi schodiskami sú na pódium makety v tvare plameňov uprostred ktorých horí skutočný oheň. Pred kľúčovým duetom na pódium vstupuje Ubaldo Piangi, ktorý stvárňuje hlavnú úlohu Dona Juana. Po odspievaní svojho textu odchádza do zákulisia, kde ho prepadne Fantóm. Na pódium prichádza Christine ako Aminta oblečená do šiat s tmavohnedým korzetom bez rukávov a dlhou žltou sukňou. V rozpustených vlasoch má červenú ružu, v rukách drží kôš s červenými ružami a je bosá. Kľakne si na pódium a čaká na príchod Dona Juana. Zo zákulisia vychádza Fantóm, ktorého kostým tvorí biela košeľa s ozdobným golierom, tmavá vesta a nohavice rovnakej farby. Kostým dopĺňa dlhý čierny plášť s vyšitými farebnými kvetmi a na tvári má dvojdielnu čiernu masku. Christine od začiatku duetu vie, že sa na pódium nachádza Fantóm a počas duetu vidíme jej nerozhodnosť. Niekoľkokrát sa pozrie na Raoula, ktorý sedí v lôžii číslo päť akoby prosila o záchranu. Keď však začne spievať svoju časť duetu, spieva celou dušou a akoby Fantóma zvädzala. Raoul medzitým dáva pokyn vojakom so zbraňami, aby počkali a nestrieľali. Christine začne stúpať po schodoch na pravej strane a Fantóm na ľavej. Stretávajú sa na moste, kde duet končí a Christine sa v rámci choreografie ocitá vo Fantómovom objatí, ktorý jej vyznáva lásku a prosí ju, aby ho oslobodila z jeho samoty. Raoul sa celej situácii prizera so slzami v očiach. Christine však na konci vyznania strháva Fantómovi masku z tváre, pri čom opäť počujeme skladbu *Overture/Predohra*. Fantóm pretrhne lano a s Christine sa cez prepadisko prepadáva do podzemia, zatiaľ čo do hľadiska padá krištáľový luster, od ktorého sa zapáli auditórium a postupne aj celá budova opery (skladba *The Point of No Return/The Chandelier Crash/Tam, odkiaľ nie je návratu/Pád lustra*).

V panike, ktorá nastáva La Carlotta nachádza mŕtveho Piangiho a pani Giryová oznamuje Raoulovi, že vie, kde Fantóm odviezol Christine. Medzitým Fantóm s Christine schádzajú do podzemia a prechádzajú podzemnými chodbami. Pani Giryová privedie Raoula k otvoru do podzemia a oznamuje mu, že ďalej bude musieť pokračovať sám. Cestou po schodoch sa Raoul prepadáva do vodnej nádrže, kde ho uväzní mreža. Pod hladinou sa mu však podarí nájsť ovládanie a oslobodí sa.

Christine oblečená do bielych svadobných šiat z figuríny Fantómovi v podzemí vysvetľuje, že jeho tvár ju nedešiel tak veľmi ako jeho duša a skutky. Fantóm to odmieta prijať a odovzdáva jej prsteň. Raoul nájde Fantómov dom pri jazere, no Fantóm ho pomocou lana chytí a postaví

Christine pred krutú voľbu – buď strávi zvyšok života po jeho boku, alebo Raoula zabije. Christine sa rozhoduje pre Fantóma a bozkom mu dáva po prvýkrát pocítiť lásku, ktorej nebola schopná ani jeho vlastná matka, pri čom si na prst navlieka jeho prsteň. Počas bozku počujeme inštrumentálnu skladbu *Angel of Music/Anjel Hudby*. Fantóm precitne a udeľuje Christine s Raoulom slobodu. Christine mu vracia prsteň a Fantóm jej naposledy vyznáva lásku. So slzami v očiach sa prizerá, ako Raoul s Christine odchádzajú na lodi. Následne postupne porozbija všetky zrkadlá, ktoré boli prikryté tmavými látkami. Jedno z nich odhalí chodbu, ktorou z opery unikne pred rozzúreným davom pracovníkov opery, ktorí vstupujú do podzemia, aby ho chytili a potrestali (skladba *Down Once More/Track Down This Murderer/Ešte raz dole/Chyťte toho vraha*). Meg, ktorá prichádza do podzemia tiež nachádza Fantómovú masku a spoločne s ňou aj hraciu skrinku v tvare opičky.

Posledná situácia vo filmovej adaptácii sa odohráva v čiernobielej prítomnosti na cintoríne, kam prichádza po aukcii Raoul, ktorý hraciu skrinku položí na hrob Christine. Všimne si, že na náhrobnom kameni je položená aj červená ruža s čiernou stuhou a prsteňom, ktorá je symbolom toho, že Fantómová láska ku Christine je večná.

Úvodnou dramatickou situáciou divadelnej inscenácie muzikálu je taktiež aukcia starých divadelných predmetov. Na pódiu sa nachádza osem postáv – dražiteľ, ktorý stojí za pultom v strede pódia a jeho dvaja pomocníci, ktorí prinášajú a odnášajú predmety, ktoré sa dražia. Okrem nich vidíme starého muža na vozíku, ktorého sprevádza mníška a ženu oblečenú do čiernych šiat, ktorá má na hlave klobúk so závojom, ktorý jej zahaľuje tvár. Ďalší dvaja účastníci aukcie stoja v uličkách medzi vedľajšími a hlavnou časťou hľadiska. Na pódiu sa nachádza niekoľko predmetov, ktoré sú zakryté bielymi plachtami. Najväčší z nich sa nachádza uprostred. Bielymi plachtami sú zakryté aj portály na oboch stranách pódia. Kľúčovými postavami aukcie sú muž na vozíku a žena v klobúku. Obaja majú záujem o položku s číslom 665 – hraciu skrinku v tvare opičky v perzskom odeve, ktorú si odnáša muž. Ďalšou položkou s číslom 666 je opravený luster, z ktorého na pokyn dražiteľa pomocníci odstránia plachtu. Za sprievodu ikonickkej inštrumentálnej skladby *Overture/Predohra*, svetelných efektov pripomínajúcich blesky a dymu sa luster rozťahne do výšky a pomaly po lane stúpa nad hlavy divákov. Dominantným hudobným nástrojom je orgán, melódia je ľahko zapamätateľná a vyvoláva u diváka napätie. Rekvizitári z pódia odnášajú plachty, odkrývajú časti portálu, ktorý je stabilnou súčasťou scény a z oboch strán ho tvoria dve lôže s červenými závesmi, ktoré sa plynule posúvajú bližšie k pódiu. Uličkami medzi hľadiskom vybiehajú na pódium baletky a miznú v zákulisí. Na pódiu sa objavuje maketa slona, na ktorej sedí tenor Ubaldo Piangi v zlatej zbroji, ktorý stvárňuje postavu Hannibala. Okrem neho na pódium prichádzajú vojaci v zlatej zbroji, ktorí držia kopije a baletky, ktoré predstavujú otrokyne. Všetku pozornosť na seba strháva primadona opery Carlotta Giudicelli, ktorá má oblečenú širokú modro-červenú sukňu, zlatý korzet a na hlave má korunu. Celý tento výstup predstavuje retrospektívny návrat do minulosti.

Po tom, ako stíchnu hudbe začína skúška novej inscenácie Hannibal, ktorá má veľmi podobný priebeh ako vo filmovej adaptácii – bývalý riaditeľ predstavuje svojich nástupcov, pri čom o novom sponzorovi, Raoulovi, Vikomtovi de Changy sa iba hovorí, ale skúšky sa osobne nezúčastňuje. Počas spevu árie *Think of me/Mysli na mňa* na primadonu La Carlottu spadne kulisa a rozhodne sa na premiére nevystúpiť. Vedúca baletného súboru pani Giriová oblečená do dlhých čiernych šiat riaditeľom tlmočí požiadavky od Fantóma opery, ktorý žiada, aby mu bola lôža číslo päť k dispozícii a aby mu bolo každý mesiac vyplatených 20 000 frankov. Dcéra pani Giryovej Meg riaditeľom navrhne, aby si vypočuli spev jej priateľky Christine Daaé, ktorá svojim spevom všetkých prítomných ohúri. Počas úvodnej inštrumentálnej časti árie sa okolo Christine postaví kostymérky, ktoré premenia baletnú sukňu v oveľa mohutnejšiu, pani Giriová, ktorá jej vysvetľuje choreografiu a dirigent, ktorý jej ukazuje libreto. V priebehu

niekoľkých sekúnd sa ocitáme na premiére Hannibala. Zo svojej lôžy premiéru sleduje aj Raoul, ktorého krátka sloha nám prezradí, že v Christine spoznal svoju dávnu priateľku z detstva.

Po úspešnom debute a odznení potlesku sa Christine raduje v zákulisí s baletkami. Preruší ich pani Giriová, ktorá Christine pochváli, zatiaľ čo baletkám oblečeným do bielych baletných šiat rozkáže ísť cvičiť. Baletky vidíme pod vedením pani Giryovej cvičiť na ľavej strane pódia, zatiaľ čo Christine počuje slová chvály od tajomného hlasu, ktorý sa nesie ako ozvena a jej priateľka Meg sa jej opýta, kto je jej učiteľom. Christine jej prostredníctvom skladby *Angel of Music/Anjel hudby* spieva o Anjelovi hudby, ktorého jej sľúbil zoslať pred smrťou jej otec a ktorého hlas počuje a učí ju spievať. Meg neskrýva pochybnosti a obavy. Pani Giriová posielala Meg cvičiť s ostatnými a Christine odovzdáva list, ktorý si prečíta vo svojej šatni. Jeho autorom je Raoul, ktorý jej v ňom pripomína fragmenty z ich detstva – šatku a pikniky na povale. Zároveň sa dozvedáme, že Raoul v detstve Christine oslovoval prezývkou Malá Lotte.

Christine sa s listom v ruke posadí na stoličku k toaletnému stolíku vo svojej šatni, ktorá je od zvyšku pódia ohraničená dlhým paravánom a oblieka si dlhý biely župan. V šatni je dominantné obrovské zrkadlo, v ktorom sa odrážajú diváci sediaci v hľadisku. Christine v šatni navštívi Raoul oblečený v čiernom fraku, ktorý jej pripomenie okamih, keď jej ako malý chlapec vylovil z mora stuhu, ktorú odvial vietor. Christine mu prezradí, že ju navštívil Anjel Hudby a Raoula ju pozýva na večeru. Na svojom pozvaní trvá aj napriek jej nesúhlasu (skladba *Little Lotte/Malá Lotte*). Raoul odchádza, aby si vzal klobúk. Christine po jeho odchode zamkne dvere šatne a počuje nahneváný hlas svojho učiteľa a prosí ho, aby jej ukázal svoju tvár (skladba *The Mirror/Zrkadlo*). V zrkadle šatne sa zjavuje vysoká mužská postava v elegantnom čiernom fraku s dlhým čiernym plášťom a čiernym klobúkom na hlave. Muž má na tvári bielu masku, ktorá mu zakrýva polovicu tváre. Christine sa dotýka zrkadla, ktoré sa otvára. Christine prijíma jeho ruku a prechádza zrkadlom do temnoty a dymu, ktorý sa šíri priestorom. Raoul klope na dvere šatne, no vojsť sa mu podarí až vo chvíli, keď je prázdna.

Fantóm s Christine sa objavujú na ľavej strane pódia a vchádzajú do portálu, ktorý ukrýva schodisko. O malú chvíľu ich vidíme na vyvýšenej plošine, po ktorej Fantóm držiaci lampáš pomaly vedie Christine k točitému schodom na pravej strane pódia. Po tom, ako zídu po schodoch opäť miznú v tme a dyme. Na pódium sa rozsvietia modré bodové svetlá a z oboch strán vychádzajú zo zákulisia veľké pohyblivé svietniky, ktoré sa plynule pohybujú po pódium. Schody sú vytiahnuté hore a spoza nich vidíme loď, na ktorej sedí Christine, ktorá drží lampáš. Fantóm loď uvádza do pohybu pomocou vesla. Loď prechádza z pravej strany pódia na ľavú okolo svietnikov, ktoré sa zoradia vedľa seba v zadnej časti pódia v momente, keď loď zastane. Fantóm z nej vyskočí a pomáha Christine vstať. Z pravej strany pódia vychádza orgán a pred svietnikmi sa spustí mreža. Situáciu dotvára hustý dym a modré podsvietenie, ktoré vytvára efekt zamrznutého jazera. Počas cesty do podzemia zaznie ústredná skladba muzikálu *The Phantom of the Opera/Fantóm opery*.

Fantóm sa presunie ku klávesom orgánu, ktorý je ozdobený niekoľkými horiacimi sviečkami a malými lepkami. Na orgáne naliehavo zahrá krátku pasáž a Christine vysvetľuje, že ju do podzemia vzal kvôli tomu, že iba jej hlas môže spievať skladby, ktoré komponuje.

Nasleduje sólo Fantóma *Music of the Night/Hudba noci*, počas ktorého Christine vysvetľuje, čoho všetkého sa bude musieť vzdať a pochopiť, aby mohla spievať jeho hudbu a aby mu mohla patriť. Na záver Fantóm ukáže Christine figurínu oblečenú do bielych svadobných šiat. Christine omdlie a Fantóm ju ukladá do lode a zakrýva svojim plášťom.

Christine sa na druhý deň ráno prebúda v podzemí za zvuku melódie *Masquerade/Maškaráda*, ktorú hrá hracia skrinka v tvare opičky, ktorú sme videli na aukcii. Vstáva a v skladbe *I Remember/Spomínam si* sa pokúša spomenúť si, čo sa minulú noc stalo. Uvidí Fantóma oblečeného v modrej perzskej róbe so zlatými vzormi hrať na orgáne a zo zvedavosti mu strhne z tváre masku. Fantóm sa rozzúri a Christine za jej zvedavosť preklína. V skladbe *Stranger Than You Dreamt It/Zvláštnejšie ako si si vysnívala* priznáva, ako veľmi

túži po tom, aby sa jej strach zmenil v lásku a aby sa naučila za tvárou monštra vidieť muža. Christine mu vráti masku a vracajú sa do opery.

Na vyvýšenej plošine sa objavuje kulisár Joseph Buquet, ktorý v ruke drží lano so slučkou. Na pódium prichádzajú baletky, ktoré si slučku všimnú a od strachu vykríknu. Buquet im v skladbe *Magical Lasso/Magické laso* spieva, ako strašidelne Fantóm vyzerá. Baletky utečú do zákulisia a na plošinu prichádza pani Giriová, ktorá Buqueta varuje, aby vážil slová, pretože sa môže stať nešťastie.

Na pódium prichádzajú riaditelia s listami v ruke, ktorí stoja pred čiernou oponou, ktorá sa zdvihne a odhalí ich kanceláriu, v ktorej vidíme koberec, drevený stôl, nástenné hodiny a obrazy na stenách. Priestor je otvorený, nemá dvere, a tak do neho obaja jednoducho vojdú. Fantóm im v listoch prikazuje, aby v najbližšej inscenácii s názvom *Il Muto* spievala hlavnú úlohu barónky Christine, zatiaľ čo nemú rolu pážaťa má hrať La Carlotta (skladba *Notes/Listy*).

Riaditelia sa rozhodnú požiadavky ignorovať a po návrate La Carlotty do opery ju oslavujú ako svoju primadonu a snažia sa ju presvedčiť, ako veľmi ju potrebujú a ako ju publikum miluje. La Carlotta sa priamo na pódium prezlieka za paravánom do kostýmu barónky (skladba *Prima Donna/Primadona*). Počas inscenácie vidíme v lóži číslo päť sedieť Raoula. Scénu inscenácie *Il Muto* tvorí niekoľko kresiel a všetci herci sú oblečení do farebných barokových kostýmov s bielymi parochňami. La Carlotta začne uprostred spevu kvákať ako žaba a utečie z pódia (skladba *Poor Fool, He Makes Me Laugh/Úbohý blázon, je mi na smiech*). Riaditelia inscenáciu prerušia a oznámia, že po prestávke bude postavu barónky spievať Christine. Počas prestávky uvedú balet. Na vyvýšenej plošine nad pódium sa objaví Joseph Buquet. Po chvíli vidíme Fantóma, ako sa k Buquetovi blíži s lanom v ruke. Keď Fantóm hodí Buquetovi slučku okolo krku, hudba začne naberať na intenzite. Obaja zmiznú z dohľadu a po chvíli vidíme, ako z plošiny visí figurína, ktorá predstavuje obeseného Buqueta, pri čom opäť počujeme inštrumentálnu skladbu *Overture/Predohra*. Baletky s krikom utekajú do zákulisia a riaditelia sa pokúšajú situáciu upokojiť a hovoria, že išlo o nešťastnú náhodu.

Nasleduje situácia na streche opery, ktorú predstavuje presklená kopula, na ktorej vrchole je vysoká socha anjela. Scénu dotvárajú bodové svetlá, ktoré vytvárajú efekt hviezdnej oblohy. Na pódium prichádza vystrašená Christine v zlato-bielom kostýme barónky a modrom plášti, ktorú nasleduje Raoul oblečený v dlhom sivom kabáte. Christine mu v skladbe *Why Have You Brought Me Here/Raoul, I've Been There/Prečo si ma sem priviedla/Raoul, ja som tam bola* rozpráva o návšteve podzemia a stretnutí s Fantómom. Raoul jej prostredníctvom skladby *All I Ask of You/Všetko, čo od teba žiadam* vyznáva lásku a sľubuje jej, že ju bude do konca života ochraňovať. Christine jeho city opätuje a spoločne sa rozhodnú operu čo najskôr opustiť.

Na vrchole sochy anjela sa po ich odchode objavuje Fantóm v čiernom fraku a klobúkom s perom, ktorému zrada Christine zlomila srdce. Nahnevaný Fantóm sľubuje pomstu za to, že neurobili to, čo od nich žiadal (skladba *All I Ask of You Reprise/Všetko, čo od teba žiadam Repríza*). Na pódium spadne červená opona a zo zákulisia postupne vychádzajú postavy z inscenácie *Il Muto*, medzi ktorými vidíme aj Christine. Zrazu sa luster rozsvieti a začne pomaly padať na pódium, pri čom opäť počujeme skladbu *Overture/Predohra*. V okamihu dopadu sa v sále zhasnú všetky svetlá a nasleduje prestávka. Touto dramatickou situáciou končí prvé dejstvo muzikálu.

Druhé dejstvo muzikálu začína vo chvíli, keď sa pred stiahnutou oponou objavia riaditelia opery oblečení do kostýmov egyptského faraóna a rímskeho vojaka, ktorí jeden druhého nespoznávajú. Opona sa zdvihne a odhalí mohutné schodisko uprostred pódia, ktoré lemujú vysoké zlaté sochy anjelov a zlaté svietniky. Zo stropu visia zlaté lustre a reflektory osvetľujú primárne schodisko. Počas inštrumentálnej časti skladby *Masquerade/Maškaráda*, ktorá je veľmi hravá a radostná prechádzajú uličkami medzi hľadiskom postavy z muzikálu oblečené do pestrofarebných kostýmov. U mužov si môžeme všimnúť kostým rytiera, klauna, mušketera, džina alebo odev typický pre karneval v Benátkach. U žien dominujú nariasené

farebné sukne so vzorom pávieho pera, hviezd alebo ovocia. Na pódiu sa nachádzajú takmer všetky postavy z muzikálu. Na záver prichádzajú Christine v modro-bielych šatách a Raoul v čiernej vojenskej uniforme so zlatými prvkami. Skladba svojim textom oslavuje maškarný ples ako radostnú udalosť, keď môžeš za masku ukryť svoju tvár a nespoznajú ťa ani najbližší priatelia. V opere sa oslavuje aj to, že sa Fantóm už šesť mesiacov neukázal a že auditórium zdobí nový luster. Christine a Raoul sa tajne zasnúbili a Christine trvá na tom, aby to držali v tajnosti. Spoločnú choreografiu postáv na schodisku preruší skladba *Overture/Predohra*, keď sa na vrchole schodiska objavuje Fantóm oblečený do výrazného červeného odevu. Na tvári má masku, ktorá pripomína lebku a kostým dotvára dlhý červený plášť s čiernymi vzormi. Fantóm všetkým prítomným oznamuje, že dokončil svoju operu s názvom Don Juan Triumfujúci a libreto v červenom obale odovzdáva do rúk riaditeľom, pri čom dôrazne upozorňuje, že na svete sú aj horšie veci ako zničený luster. Priestor pred schodiskom sa vyprázdni a zostáva pred ním stáť iba Christine, ktorá začne k Fantómovi kráčať akoby sa ocitla v akomsi tranze. Fantóm jej z krku strhne retiazku so zasnubným prsteňom a v sále sa zotmie. Fantóm mizne v dyme a spadne opona. Na pódiu zostávajú iba pani Giriová a Raoul.

Raoul prosí pani Giriovú, aby mu porozprávala všetko, čo o Fantómovi vie. Pani Giriová začne rozprávať príbeh o znetvorenom mužovi, ktorý strávil dlhé roky v cirkuse, kde bol prinútený návštevníkom ukazovať svoju tvár. Z cirkusu sa mu podarilo utiecť a údajne pre perzského šacha postavil palác s padacími dverami a rôznymi skrýšami. Odvtedy o ňom nikto nepočul a hovorí sa, že je mŕtvy. Raoul pochopí, že Fantóm je mužom, o ktorom pani Giriová hovorila a obaja odchádzajú do zákulisia.

Opona sa zdvihne a na pódiu opäť vidíme kanceláriu riaditeľov, ktorí dostali ďalšie listy od Fantóma, v ktorých im rozdáva pokyny v súvislosti s inscenovaním jeho opery. La Carlottu v liste napomína, aby sa naučila hrať, Piangimu odporúča, aby schudol a riaditeľom prízvukuje, aby operu riadili z kancelárie a nie z javiska. Prichádza La Carlotta a Ubaldo Piangi, pri čom La Carlotta vyjadruje svoje pohoršenie nad libretom a nevýraznou rolou, ktorú má v inscenácii hrať. Na pódium prichádza Christine v dlhých bledo modrých šatách s krátkymi nariasenými rukávami s Raoulom v tmavom obleku. La Carlotta obviňuje Christine z toho, že za všetky pohromy, ktoré sa v opere dejú je zodpovedná ona. Christine sa bráni a hovorí, že v inscenácii vôbec nechce hrať. Pani Giriová prináša ďalší list od Fantóma, v ktorom zdôrazňuje, že pokiaľ chce Christine v inscenácii zažiť, musí sa k nemu vrátiť. Raoul navrhuje, aby sa inscenácia uskutočnila, pretože pokiaľ bude Christine spievať, Fantóm sa na inscenácii zúčastní a oni ho budú môcť chytiť. Christine hľadá útechu u pani Giriovej, ktorá s plánom nesúhlasí a riaditelia ju označia za zradkyňu a komplicu Fantóma. Hádku preruší Christine, ktorá Raoula prosí, aby ju to nenútil podstúpiť, pretože keď sa jej Fantóm zmocní, tak ju už nikdy nenechá odísť. Raoul sa jej snaží vysvetliť, že ona jediná im môže pomôcť (skladba *Notes/Twisted Every Way/Listy/Skrútené na všetky strany*). Christine uteká do zákulisia a rekvizitári na pódium prinášajú lavice, stoličky a klavír.

Ďalšou situáciou je korepetícia opery Don Juan Triumfujúci, ktorú vedie dirigent Reyer, ktorý sedí za klavírom, zatiaľ čo svoje role skúša zbor aj sólisti na čele s Christine, Piangim a La Carlottou, ktorá hudbou opovrhne. Pani Giriová sa jej opýta, či by sa rovnako nelichotivo o hudbe vyjadrovala aj v prítomnosti skladateľa. La Carlotta s istotou odvetí, že skladateľ prítomný nie je, keď v tom začne klavír hrať sám od seba skladbu pre zbor. Christine si cez seba prehodí dlhý modrý plášť s kapucňou a orchester začne hrať úvodnú časť ústrednej skladby *The Phantom of the Opera/Fantóm opery*. Rekvizitári z pódia odnášajú všetky lavice a stoličky a spadne čierna opona. Christine sa presunie na pravý okraj pódia a zaspieva svoju časť ústrednej skladby a orchester skladbu dohrá.

Keď sa opona zdvihne, nachádzame sa na cintoríne, ktorý tvorí obrys murovaného mauzólea, ktorý je obrastený zeleňou. Na pódiu sa nachádzajú náhrobné kamene, sochy anjelov a kríže na podstavcoch. Atmosféru cintorína navodzuje modré podsvietenie, hviezdna obloha, dym

a vyzváňanie kostolných zvonov. Christine si kľakne pred manzóleum a začne spievať dojemnú skladbu *Wishing You Were Somehow Here Again/Priala by som si, aby si tu opäť bol*. Christine v nej vyjadruje lásku k svojmu otcovi, ktorého však zároveň prosí, aby jej pomohol povedať mu zbohom, aby jej život mohol pokračovať ďalej.

Na vrchu mauzólea sa zjavuje Fantóm oblečený v čiernom fraku s bielym golierom, ktorý dopĺňa dlhý čierny plášť. Na tvári má bielu masku a na hlave klobúk. V skladbe *Wandering Child/Túlavé dieťa* predstiera, že je hlasom jej otca. Prichádza však Raoul, ktorý sa pokúša Christine presvedčiť, že hlas, ktorý počuje nie je hlasom jej otca. Christine sa na Raoulovo naliehanie prebúda z tranzu a obaja odchádzajú. Fantóm vyhlasuje obom vojnu.

Príbeh sa vráti do opery, kde sa Raoul s riaditeľmi pripravuje na inscenáciu. Na pódium vidíme niekoľko ozbrojených vojakov, ktorým Raoul hovorí, aby strieľali tak, aby výstrel cieľ zabil. Jeden z vojakov sa prechádza v uličke medzi ľavou a prostrednou časťou hľadiska, pri čom zbraňou mieri na lôžú číslo päť. Raoul vyzýva vojakov, aby skontrolovali, či sú zatvorené všetky dvere. Ako diváci počujeme zvuk zabuchujúcich sa dverí a hlas vojaka, ktorý hlási, že sú dvere zatvorené. O malú chvíľu však počujeme hlas Fantóma, ktorý sa šíri z niekoľkých miest v sále a hovorí, že sa nachádza v auditóriu. Vojak v uličke vystrelí, čo Raoula nahnevá a riaditelia vyjadrujú svoje obavy o bezpečnosť Christine.

Nasleduje inscenácia opery *Don Juan Triumfujúci*. Uprostred pódia sa nachádza dlhý drevený stôl so stoličkami, na ktorom sú položené dva poháre na víno a taniere. Okrem stola je na pódium ešte postel' so zatiahnutými červenými závesmi. Inscenácia začína krátkym výstupom La Carlotty a tanečnic, ktoré s partnermi tancujú v pozadí. Ženy majú oblečené dlhé nariasené sukne s fialovo-červenými volánmi a čiernym korzetom s bielymi rukávami. Muži pripomínajú španielskych toreadorov krátkou vzorovanou vestou, bielou košeľou s ozdobným golierom, vysokými čiernymi čižmami a klobúkom. Na pódium pred kľúčovým duetom opery s názvom *Point of No Return/Tam odkiaľ nie je návratu* prichádza Christine ako Aminta. Jej kostým sa taktiež skladá z dlhej nariasenej sukne s oranžovými volánmi a oranžového korzetu. Fantómovi sa podarí odstrániť Piangiho, ktorý mal hrať postavu Dona Juana a na pódium vstupuje zahalený dlhou čiernou látkou, ktorá mu zakrýva tvár. Christine na konci duetu ucíti pod látkou masku a odhalí, že sa pod látkou ukrýva Fantóm. Vojaci, ktorí stoja v uličkách v hľadisku začnú na Fantóma mieriť. Fantóm vyzná Christine lásku a prosí ju, aby ho zachránila pred večnou samotou, ktorá ho obklopuje a na prst jej navlečie prsteň. Christine mu strhne z tváre masku. Fantóm vezme Christine za ruku a obaja sa strácajú za závesmi posteľe. Keď vojaci závesy odhrnú, nájdu mŕtveho Piangiho, ktorý má okolo krku lano, pri čom opäť počujeme skladbu *Overture/Predohra*.

V sále sa zotmie a pani Giriová oznamuje Raoulovi, že vie, kam Fantóm uniesol Christine. Medzitým na pódium po zdvihnutí opony vidíme Fantóma a Christine, ako plávajú loďou cez jazero do podzemia.

Na vyvýšenej plošine nad pódium sa objavuje pani Giriová a Raoul, ktorý si vyzlieka sako a vydáva sa zachrániť Christine v bielej košeli.

Christine oblečená do bielych svadobných šiat z figuríny Fantómovi v podzemí vysvetľuje, že jeho tvár ju nedesí tak veľmi ako jeho duša a skutky. Po príchode Raoula ho však Fantóm, ktorý je opäť oblečený v čiernom fraku chytí pomocou lana a postaví Christine pred krutú voľbu – buď strávi zvyšok života po jeho boku, alebo Raoula zabije. Christine sa rozhoduje pre Fantóma a bozkom mu dáva po prvýkrát pocítiť lásku, ktorej nebola schopná ani jeho vlastná matka. Počas bozku počujeme inštrumentálnu skladbu *Angel of Music/Anjel Hudby*. Fantóm precitne a udeľuje Christine s Raoulom slobodu. Christine mu vracia prsteň a Fantóm jej naposledy vyznáva lásku (*skladba Down Once More/Track Down This Murderer/Ešte raz dole/Chyťte toho vraha*). Fantóm si po ich odchode sadá do kresla k svojmu orgánu a zakrýva sa dlhou čiernou látkou. Keď do podzemia vstupuje Meg a zamestnanci opery, kreslo je prázdne a po Fantómovi zostáva iba biela maska.

4. Dramatický čas

V súvislosti s dramatickým textom Kušnírová rozlišuje dva základné časové princípy, a to chronologický a retrospektívny. (KUŠNÍROVÁ, 2021, s. 46)

V románe od Gastona Lerouxa je použitý chronologický čas a väčšina udalostí sa odohráva v prítomnosti. Jedinými výnimkami sú kapitoly, v ktorých sa dozvedáme, za akých okolností sa Christine a Raoul v detstve stretli, čo sa stalo v kancelárii riaditeľov v deň únosu Christine, ako Erik zachránil Peržana, keď v podzemí spadol do jazera a ako ho Peržan konfrontoval v súvislosti so zmiznutím Christine.

Vo filmovej adaptácii muzikálu sa prostredníctvom sépiovej fotografie poškodenej budovy opery dozvedáme, že sa nachádzame v roku 1919. V tomto roku sa odohráva prológ, ktorým je aukcia starých divadelných predmetov, ktorá sa koná v budove parížskej Opery Populaire, pri čom je použitý čiernobiely filter. Pomyselným strojom času je v aukcii položka s číslom 666, ktorou je luster, ktorý sa vznesie z javiska do stredu auditória, ktoré postupne ožíva. Následne vidíme farebnú budovu opery spoločne s informáciou, že sa nachádzame v roku 1870. Veľká väčšina deja sa odohráva v minulosti, na ktorú spomína Raoul, ktorý je už v pokročilom veku teda je použitý retrospektívny čas. Paradoxom je, že scény v prítomnosti sú čiernobiele, zatiaľ čo dianie v minulosti je farebné. Do čiernobielej prítomnosti sa vraciame ešte štyrikrát, a to po šiestom výstupe, keď sa Christine prebúda v podzemí. Po tomto výstupe vidíme z opery odchádzať účastníkov aukcie. Ďalší návrat je po desiatom výstupe na streche opery, keď Raoul pri pohľade na mladý pár spomína na chvíľu, keď Christine vyznal lásku a ona jeho city opätovala. Nasledujúci návrat je po druhom výstupe druhého dejstva, keď pani Giriová porozpráva Raoulovi príbeh o tom, ako priviedla Fantóma do opery. Vidíme Raoulov koč, ktorý prechádza cez aleju stromov smerom k cintorínu. Posledný návrat je po siedmom výstupe, keď Christine s Raoulom opúšťajú podzemie a Fantóm uniká. Ocitáme sa na cintoríne, kde príbeh končí. Napriek tomu, že sa dej odohráva v minulosti sa prostredníctvom dvoch výstupov vraciame do ešte dávnejšej minulosti. Po prvýkrát sa tak udeje, keď Christine spomína na svoj príchod do opery a smrť svojho otca a po druhý raz, keď pani Giriová spomína na deň, keď ako mladé dievča zachránila Fantóma a priviedla ho do opery.

V divadelnej inscenácii muzikálu je použitý retrospektívny čas. Jedinou scénou v prítomnosti je úvodný prológ, ktorým je taktiež aukcia starých predmetných predmetov. Do minulosti nás vracia tak ako vo filmovej adaptácii luster. Zvyšok deja sa odohráva v minulosti, pri čom nepoznáme rok, v ktorom sa odohráva aukcia a ani samotný dej.

5. Dramatický priestor

Dramatický priestor by sme vedeli charakterizovať ako miesto, kde sa odohráva dej. (KUŠNÍROVÁ, 2021, s. 46)

V románe od Gastona Lerouxa je centom diania parížska Opera Garnier. Príbeh sa postupne odohráva v šatni baletiek, kde baletky klebetia o Fantómovi, v auditóriu opery, kde sa odohrávajú všetky inscenácie, v šatni Christine, kde počuje Erikov hlas, v zákulisí, kancelárii riaditeľov, v lôží číslo päť, v byte, kde žije Christine s pani Valeriusovou a byte, kde žije Raoul so svojim bratom Filipom. Príbeh sa ďalej odohráva na cintoríne v Perrose, v hostinci U zapadajúceho slnka, v ktorom Christine s Raoulom prespávali, keď pricestovali do Perrosu, v Boulonskom lese, na streche opery, kam sa uchýlia Christine s Raoulom, v podzemí opery, v Erikovom dome pri jazere, v mučiarni, pivnici, kde Erik skladoval sudy s púštnym prachom a v byte, v ktorom býva Peržan.

Príbeh filmovej adaptácie muzikálu je primárne situovaný v budove fiktívnej Opery Populaire v Paríži. V auditóriu opery prebieha úvodná aukcia tak ako skúšky inscenácii Hannibal a Don Juan Triumfujúci. V auditóriu sa konajú aj premiéry inscenácii Hannibal, Il Muto a Don Juan Triumfujúci. Príbeh sa ďalej odohráva v kaplnke, kam Christine chodí zapalať sviečky za svojho zosnulého otca, v jej šatni, kde sa v zrkadle objavuje Fantóm a v podzemí opery. Podzemie opery tvorí niekoľko dlhých tmavých chodieb. Prvá vedie od šatne k niekoľkým schodiskám, ktoré vedú stále hlbšie a hlbšie do podzemia, v ktorom sa nachádza jazero a Fantómov dom pri jazere. Príbeh pokračuje v šatni baletiek, kam prichádza kulisár Joseph Buquet strašiť baletky, na chodbách opery a na streche Opery Populaire. Druhé dejstvo začína na schodisku vo vstupnej hale, kde sa koná maškarný bál a pokračuje v mučiarni, kam Fantóm mizne po tom, ako sa objaví na maškarnom plese. Mučiareň je miestnosť so stenami zo zrkadiel a povrazom, ktorá je podobná vzhľadu mučiarne z románu. Príbeh sa presúva do šatne pani Giryovej a do budovy stajní, kde Christine kvôli obavám z Fantóma prespáva a odkiaľ odchádza na cintorín. Okrem toho vidíme aj okolie opery, námestie, kaviareň a okolité ulice.

V divadelnej inscenácii muzikálu sa taktiež nachádzame vo fiktívnej Opere Populaire v Paríži a postupne sa dej odohráva v auditóriu opery, v zákulisí, v šatni Christine, v podzemí, v kancelárii riaditeľov, na streche opery, na schodisku v hale a na cintoríne.

6. Dramatická postava

Kušnírová (2021) definuje dramatickú postavu ako „*súhrn prehovorov a počinov dramatickej osoby*“, ktorú v dráme určuje text. (KUŠNÍROVÁ, 2021, s. 48)

V románe od Gastona Lerouxa sú hlavnými postavami príbehu Erik, Christine Daaé a Raoul, Vikomt de Changy. Erik je znetvorený hudobný génius, ktorý svoju znetvorenú tvár, s ktorou sa narodil, ukryva pod maskou a pred svetom v podzemí parížskej Opery Populaire. Osudovo sa zamiluje do mladej zboristky Christine Daaé, ktorú učí spievať ako hlas Anjela hudby a pokúša sa z nej urobiť primadonu. Christine Daaé je mladá talentovaná zboristka, ktorá do Paríža pricestovala zo Švédska so svojim otcom, ktorý bol slávnym huslistom. Pred tým ako zomrel jej sľúbil, že jej z neba zošle Anjela hudby, ktorý jej pomôže splniť sen stať sa opernou speváčkou. Raoul, Vikomt de Changy je mladý atraktívny brat sponzora opery, ktorý Christine spoznal ako malý chlapec počas letnej dovolenky. Po rokoch ju stretáva v opere a uvedomuje si, že ju miluje.

Vedľajšími postavami románu sú páni Debieenne a Poligny – bývalí riaditelia opery, páni Armand Moncharmin a Firmin Richard - noví riaditelia opery, Carlotta Giudicelli – primadona opery, pani Giriová – uvádzačka do Erikovej lóže číslo päť, Meg Giriová – baletka, dcéra pani Giryovej, Filip de Changy – Raoulov starší brat a sponzor opery, Peržan – bývalý hlavný veliteľ polície v Perzii, kde spoznal Erika, pani Valeriusová – adoptívna matka Christine, profesor Valerius – manžel pani Valeriusovej, priviedol Christine a jej otca do Paríža, Gustave Daaé – otec Christine, komisár Mifroid – policajt, ktorý vyšetruje únos Christine.

Menšou (epizódnou) postavou je kulisár Joseph Buquet, ktorý na začiatku príbehu umiera a baletka La Sorelli, ktorá má tajný vzťah s Raoulovým bratom Filipom.

Vo filmovej adaptácii muzikálu sú hlavnými postavami príbehu taktiež Fantóm, Christine Daaé a Raoul, Vikomt de Changy.

Vedľajšími postavami sú páni Richard Firmin a Gilles André – noví riaditelia opery, Carlotta Giudicelli – primadona opery, Ubaldo Piangi – hlavný tenor opery, pani Giriová – vedúca

baletného súboru, Meg Giriová – baletka, dcéra pani Giryovej a priateľka Christine, Joseph Buquet – hlavný kulisár opery, Monsieur Reyer – dirigent.

Menšou (epizódnu) postavou je Monsieur Lefevre – bývalý riaditeľ opery, ktorý sa objavil iba v prvom výstupe prvého dejstva a Gustave Daaé – otec Christine, ktorého vidíme prostredníctvom jej spomienok umierať.

V divadelnej inscenácii muzikálu sú hlavné, vedľajšie a menšie postavy identické ako vo filmovej adaptácii. Jedinou výnimkou je Gustave Daaé, ktorý sa v nej nevyskytuje.

3. Analýza prísloví a posolstiev z románu a muzikálu *Fantóm opery*

Príbeh *Fantóma opery* v sebe ukrýva veľké množstvo hodnotných myšlienok, posolstiev a prísloví, ktoré v nás rezonujú ešte dlho po tom, ako sa skončí a vďaka ktorým sa môžeme pokúsiť zmeniť aj svoj vlastný príbeh.

Príslovia sú rovnako ako porekadlá súčasťou frazeológie. Frazeologické zvraty sú nositeľmi životných múdrostí, skúseností, životných situácií, správania a prejavov ľudí. (MIKO A KOL., 1985, s. 4-5)

Pomenovanie frazeológie sa po prvýkrát objavilo v názve grécko-latinského slovníka od M. Neandra v roku 1558. Týmto pojmom sa označovali slová a slovné zvraty, ktoré boli typické pre istý jazyk a ťažko sa prekladali do iných jazykov. (MLACEK, 1984, s. 30-32)

Na Slovensku sa frazeológia začala skúmať v 50. rokoch 20. storočia, kedy sa spracúval Slovník slovenského jazyka a pripravoval sa slovensko-ruský a rusko-slovenský slovník. (MIKO A KOL., 1985, s. 32)

Hečko (2005) tvrdí, že príslovia sú „*kategorickým imperatívom životných právd.*“ (HEČKO, 2005, s. 8)

Príslovie prostredníctvom vyjadrenia ľudovej múdrosti komunikuje morálne ponaučenie, výstrahu a napomenutie. (SCHNEIDEROVÁ, HANZOVA, 2013, s. 20) Majú obraznú platnosť, poučný charakter a teda aj didaktické poslanie. (MLACEK, 1984, s. 127)

1. Posolstvo postavy Fantóma/Erika pre súčasnosť

Ústrednou postavou románu a muzikálu *Fantóm opery* je Fantóm, vlastným menom Erik, ktorý sa narodil s fyzickým znetvorením. V nasledujúcej časti práce sa túto rozporuplnú a fascinujúcu postavu muža, ktorý celý život bojoval s predsudkami okolia pokúsime analyzovať a prísť na to, čím môže Erikov príbeh obohatiť dnešnú generáciu čitateľov a divákov. Vychádzať pri tom budeme zo známeho príslovia v znení: „Nesúď knihu podľa obalu“.

V románe od Gastona Lerouxa hlavný kulisár Joseph Buquet opisuje Erika takto:

„Je strašne chudý a frak sa mu pl'ance okolo kostry. Oči má také hlboké, že ledva rozoznáš nehybné zrenice. Vidíš len dve veľké čierne jamy ako na lebkách mŕtvych. Kožu, napätú na kostre ako koža na bubne, nemá bielu, ale odporne žltú. Nos má taký malý, že ho z profilu ledva vidieť, je naň preto strašný pohľad. Miesto vlasov má tri alebo štyri dlhé hnedé kadere na čele a za ušami.“ (LEROUX, 2012. s. 13)

V slávnom muzikáli od Andrew Lloyd Webbera je Erikovo znetvorenie v menšom rozsahu a má znetvorenú jednu polovicu tváre. Znetvorenú polovicu tváre ukrýva pod ikonickú bielu masku, ktorá siaha od čela po bradu a nezakrýva druhú polovicu tváre.

Fantóm sa narodil s hendikepom. Tento pojem môžeme vnímať ako prekážku, trápenie alebo istú formu znevýhodnenia, ktoré jedincovi bráni presadiť sa a dostať sa na úroveň ostatných ľudí. (KONČEKOVÁ, 2005, s. 79)

Vďaka svojmu znetvoreniu bol v očiach spoločnosti považovaný za abnormalitu. Tento pojem sa vzťahuje na výnimočného, štatistike sa vymykajúceho človeka, ktorý nezodpovedá požiadavkám prostredia, spoločenským normám a predstavám. (KONČEKOVÁ, 2005, s. 77)

Tragédia tohto príbehu nespočíva v samotnej skutočnosti, že sa Erik narodil znetvorený, ale v tom, aké reakcie jeho znetvorenie vyvolalo u ľudí v jeho okolí, a to predovšetkým jeho najbližšej rodiny a ako veľmi ovplyvnilo celý jeho život.

Kľúčovou situáciou románu je okamih, keď Christine po prvýkrát uvidí Erikovu tvár. Erik sa rozzúri a v obrovskom hneve spomenie svojich rodičov. Povie, že jeho tvár otec nikdy nevidel a jeho matka mu darovala prvú masku preto, aby sa nemusela pozeráť na vlastné dieťa. (LEROUX, 2012. s. 161)

Fantóm svoju matku spomína aj v oboch adaptáciách muzikálu, konkrétne v poslednom výstupe druhého dejstva, keď Christine unesie do podzemia. V skladbe s názvom *Down Once More/Track Down This Murderer/Ešte raz dolu/Nájdime toho vraha* prezrádza, že jeho tvár vzbudzovala v matke strach a odpor a že maska bola prvým kusom oblečenia, ktoré nosil. (SCHUMACHER, 2004)

Erik sa teda stretol s odmietnutím a nenávisťou už ako dieťa, a to od človeka, ktorý mu mal poskytnúť pocit bezpečia a milovať ho takého, aký bol. Práve reakcia jeho matky určila smer, akým sa bude uberať jeho život a že nič okrem odmietania a nenávisťi poznať nebude. Pokiaľ ho totiž nedokázala prijať vlastná matka, nebude toho schopný nikto.

Jelena Ippolitovna Kulčickaja (1987) označuje materinskú lásku a vzťah medzi matkou s dieťaťom za zásadné faktory, ktoré ovplyvňujú emocionálnu oblasť dieťaťa a celý jeho nasledujúci život. (KULČICKAJA, 1987, s. 38)

Nesmieme však opomenúť skutočnosť, že Erik niekoľkokrát v románe Christine varoval, aby sa masky nedotýkala: „*Varoval ma... Opakoval mi, že sa mi nič nestane, kým sa nedotknem masky, a ja som sa jej dotkla. Áno, bola by som sa vrátila, keby som nebola zazrela jeho tvár...*“ (LEROUX, 2012. s. 161)

Erik vedel, že pokiaľ bude jeho tvár zahalená a Christine si bude môcť aspoň predstavovať, že sa za maskou ukrýva krásna tvár, vrátila by sa k nemu a aspoň v jej očiach by nebol tým znetvoreným monštrum.

Leroux (2012) ďalej vo svojom románe uvádza, že Erik ušiel z domu práve preto, že budil hrôzu a zdesenie u vlastných rodičov a svojho najbližšieho okolia. Pridal sa k jarmoku a precestoval celú Európu ako „*živá mŕtvola*“. (LEROUX, 2012. s. 315)

Vo filmovej adaptácii muzikálu vidíme prostredníctvom spomienok pani Giryovej práve túto neľahkú etapu jeho života. Vidíme malého chlapca zatvoreného v klietke priviazaného reťazou ako divé zviera, ktoré za neposlušnosť bijú. Na hlave má vreco a svoju tvár je nútený ukazovať pred návštevníkmi, ktorí na neho pokrikujú, smejú sa a za toto obludné predstavenie sú ochotní zaplatiť. Nevieme, koľko rokov Fantóm strávil v cirkuse do dňa, keď mu pani Giryová pomohla utiecť, no za celý ten čas sa nenašiel nikto, kto by mu pomohol, kto by sa zamyslel nad tým, čo robí to dieťa na takomto mieste. Možno sa medzi návštevníkmi niekto taký našiel, no v okamihu, keď uvidel jeho tvár, pochopil, že ten chlapec patrí do klietky, pretože vyzerá ako monštrum. Fantóm bol teda od útleho detstva fyzicky a psychicky týraný, a to kvôli neoddeliteľnej súčasťi seba samého, svojej vlastnej tvári.

Fyzické alebo aj telesné týranie môžeme definovať ako „*telesné ublíženie dieťaťu alebo vedomé nezabránenie takémuto ublíženiu.*“ (VEREŠOVÁ A KOL., 2007, s. 71) Takéto týranie môže zásadne narušiť psychický vývoj dieťaťa, a to najmä pokiaľ je opakované a dlhotrvajúce. U dieťaťa sa prejavuje úzkosť, nedôveruje svojmu okoliu a môže byť agresívne. (VEREŠOVÁ A KOL., 2007, s. 71)

Psychické týranie je často prepojené s fyzickým týraním a môže sa prejavovať ponižovaním, vysmievaním sa, hrozbou telesného násillia, prizieraním sa násilliu, izolovaním alebo zabraňovaním kontaktu s vrstovníkmi. (VEREŠOVÁ A KOL., 2007, s. 71)

Ako uvádza J. Levická (2003) v ľudskej spoločnosti vieme identifikovať dva základné pohľady na ľudí s hendikepom, ktoré sa vyvíjajú, no ich podstata pretrvala až do súčasnosti. V prvom prístupe sa človek s postihnutím považuje za výnimočného, no nedokonalého jedinca, ktorý sa líši od ostatných. Postihnutie, ktoré je zreteľné je trestom za nejaký hriech, ktorého sa dopustil on alebo niekto z jeho rodiny. Takýto človek je trestom pre seba, pre svoju rodinu a aj svoje okolie. Je vnímaný ako niečo zlé a v spoločnosti nevítané. Druhý prístup vníma postihnutého človeka ako výnimočného, vyvoleného, pretože sa od ostatných ľudí odlišuje svojou výnimočnosťou, ktorá je prejavom akejsi „*Vyššej Vôle*“. (LEVICKÁ, 2003, s. 56)

Podobný morálny model dominuje aj v rozličných kultúrach po celom svete, kde sa znetvorené dieťa považuje za trest a je dôsledkom zla, hriechu alebo karmy. Rodiny takéto dieťa skrývajú, aby predišli hanbe. Rodičia sú často vnímaní ako vinní, že takéto dieťa priviedli na svet. Všetky tieto faktory bránia rodine, ale najmä dieťaťu v tom, aby sa vzdelávalo, socializovalo a uspokojovalo svoje základné potreby. (SWIFT, BOGART, 2021, s. 652-657)

V závislosti od historického obdobia sa spôsob života ľudí s hendikepom menil. V 19. storočí sa na takýchto jedincov hľadalo ako na prekliatych alebo vyvolených. Vyskytuje sa kupčenie s takýmto ľuďmi, ktorí žijú na okraji spoločnosti. Často sa stávajú súčasťou potulných spoločenstiev, najčastejšie cirkusových, kde vystupujú ako atrakcie. (LEVICKÁ, 2003, s. 56-57)

Fyzický vzhl'ad človeka má zásadný vplyv na jeho sociálne interakcie s inými ľuďmi. Tvár je často to prvé, čo si na ostatných ľuďoch všimneme a na základe čoho si o človeku vytvoríme dojem. Ľudia so znetvorenou tvárou sú diskriminovaní a medzi ľuďmi existuje stereotyp, že „*znetvorený človek je zlý*.“ (JAMROZIK, ALI, SARWER, CHATTERJEE, 2017, s. 117-118) Človeku so znetvorením sa pripisujú negatívne vlastnosti a je vnímaný ako menej spoločenský, nedôveryhodný či menej emočne stabilný. (JAMROZIK, ALI, SARWER, CHATTERJEE, 2017, s. 117-118)

Pod pojmom diskriminácia môžeme označiť zámerne odlišovanie, ktoré niekoho poškodzuje, neuznanie toho, že je rovný s inými ľuďmi či obmedzovanie jeho práv. Diskriminácia sa pri tom nemusí dotýkať iba rasy, národnosti, viery alebo jazyka, ale aj hendikepu, veku alebo pohlavia. (KRAUS A KOL., 2005, s. 53)

Bola to práve jeho tvár, čo Erika prinútilo izolovať sa a žiť ďaleko od ľudí a nájsť svoje útočisko v podzemí ako to opisuje aj Gaston Leroux (2012): „*Jeho ohavná, odpudzujúca mrzkosť spravila z neho vyhnanca ľudskej spoločnosti [...]*“. (LEROUX, 2012. s. 247)

Podobný motív sa objavuje aj v oboch verziách muzikálu v skladbe *Down Once More/Track Down This Murderer/Ešte raz dolu/Nájdime toho vraha*: „*Prečo sa pýtaš, prečo som bol uväznení na tomto studenom a nehostinnom mieste? Nie pre žiadny smrteľný hriech, ale svoju škaredú, odpudivú tvár.*“ (SCHUMACHER, 2004)

Postava Erika je však dôkazom toho, že aj keď mu Boh, vesmír alebo príroda nedopriala krásnu tvár, umožnila mu krásu vytvárať a nadchýnať ľudí svojimi mnohými talentmi.

V románe Leroux opisuje v záverečnom Doslove Erika ako výnimočného kúzelníka, artistu, bruchovravca, architekta, staviteľa, skladateľa, hudobníka a speváka. (LEROUX, 2012. s. 315-317)

V divadelnej inscenácii a filmovej verzii muzikálu máme ako divák možnosť nahliadnuť do jeho podzemného domova, ktorý si sám vytvoril, stávame sa svedkami toho, ako pomocou bruchovravectva prinúti La Carlottu kvákať ako žabu, vidíme ho miznúť a opäť sa objavovať pomocou tajných dverí, počujeme ukážky z opery, ktorú skomponoval, vidíme kostýmy, ktoré navrhol. A nemôžeme zabudnúť ani na to, že ako učiteľ dokázal splniť sen baletke, ktorá od malička túžila stáť na pódiu a spievať.

V románe aj muzikáli sa ako divák či čitateľ stávame svedkami jeho výnimočných schopností, ktoré však ľudstvo nikdy nedokázalo oceniť. Erik mohol zložiť hoci aj tú najkrajšiu symfóniu alebo postaviť najväčšie palác, no v očiach ľudstva naďalej zostával tým znetvoreným monštrum, ktorým sa časom stal.

Tragédiu tejto postavy najpresnejšie vystihuje sám autor románu Gaston Leroux:

„Chudák, nešťastný Erik! Máme ho ľutovať? Máme ho zatracovať a preklínať? Chcel byť taký ako ostatní. Lenže bol veľmi mrzký! Musel svoju genialitu ukrývať alebo ju prepožičať zlu, zatiaľ čo s obyčajnou tvárou by bol jedným z najušľachtilejších ľudí. Mal srdce, schopné obsiahnuť celú zem, a musel sa napokon uspokojiť s pivnicou. Fantóm opery si bezpochyby zaslúži náš súcit.“ (LEROUX, 2012. s. 317-318)

Po dočítaní poslednej stránky románu, záverečných titulokoch filmu a po páde divadelnej opony nás príbeh núti zamyslieť sa, čo by malo najzásadnejší vplyv na to, aby bol Erikov život krajší, lepší, dôstojnejší. Možno by stačilo to, aby sa narodil s obyčajnou tvárou, aké vidíme okolo seba bežne na ulici. No možno by úplne stačilo, keby tie obyčajné tváre prejavili aspoň zlomok empatie a tolerance k človeku, ktorého tvár bola iná, no ktorý sa vo svojom vnútri od nich v ničom nelíšil.

2. Láska ako posolstvo dobra

V nasledujúcej časti sa pokúsime demonštrovať lásku ako posolstvo dobra. Vychádzajúc z príslovia v znení: „Lásku si nemôžeme vynútiť, ak niekoho milujeme, musíme ho nechať ísť.“

Príbeh *Fantóma opery* je príbehom tragickej lásky. Fantóm, ktorý obýva v temnote a samote podzemia parížskej opery sa osudovo zamiluje do mladej baletky Christine Daaé, v ktorej objaví potenciál a ako hlas Anjela hudby ju učí spievať. Vzťah žiaka a učiteľa však postupne prerastá do hlbokéj a vášnivej lásky, ktorá má v spojení so žiarlivosťou, ktorú vo Fantómovi vyvolá príchod atraktívneho Raoula, ktorý Christine dvorí, tragické následky. Fantóm sa pod vplyvom žiarlivosti uchýľuje k páchaniu zla.

Zimbaro (2008) hovorí, že „zlo je uplatňovanie moci. Je to zámerné ubližovanie ľuďom psychologicky, raníť ich fyzicky, likvidovať ľudí alebo myšlienky a páchať zločiny proti ľudskosti.“ (ZIMBARO, 2008, s. 57)

Fantóm je na konci románu tak ako v oboch adaptáciách muzikálu odhodlaný urobiť čokoľvek, aby mu Christine navždy patrila. Táto túžba vo všetkých adaptáciách vyvrcholí ultimátom, pred ktoré Fantóm Christine nemilosrdne postaví.

V románe je Erikovo ultimátum nasledovné – buď sa Christine stane jeho ženou, alebo pomocou sudov s púštnym prachom zničí celú operu.

V oboch adaptáciách muzikálu je ultimátum podobné – buď Christine strávi zvyšok života po jeho boku, alebo Raoula, ktorého chytil, zabije.

V Lerouxovom románe Christine súhlasí, že sa stane Erikovou ženou a dovoľí mu, aby ju pobožkal, čo Erika dojde: „Ach, daroga, ako je len dobre pobožkať niekoho. [...] Moja matka, daroga, moja úbohá biedna matka nikdy nechcela, aby som ju pobožkal... Utekala predomnou... a hádzala mi masku. Žiadna žena... Nikdy! Nikdy!“ (LEROUX, 2012. s. 305)

V muzikáli Christine Fantóma pobožká s týmito slovami: „Úbohé stvorenie temnôt, aký život si poznal? Boh mi dal odvahu, aby som ti ukázala, že nie si sám.“ (SCHUMACHER, 2004)

Christine týmto aktom obetuje svoju slobodu pre dobro opery, resp. Raoulov život, čím Fantómovi ukáže, že láska znamená obetovať sa pre toho, koho milujeme. Fantóm precitne a pochopí, že láska musí byť dobrovoľná, slobodná a že si ju nemôže vynútiť, pretože o takúto lásku nestojí.

Láska ako taká môže mať dva významy, a to v závislosti od toho, či o nej hovoríme ako o našom vlastníctve alebo bytí. Na to, aby sme však mohli lásku vlastniť by musela byť vecou, majetkom, ktorý môžeme vlastniť. Láska ako vec však neexistuje, pretože láska je abstrakciou a predstavuje akt milovania. Láska je teda aktivita a znamená, že sa o niekoho staráme, radujeme sa s ním, smútime a spoznávame ho. (FROMM, 2015, s. 41-42)

Fantóm udeľuje Christine slobodu a dovoľuje jej, aby odišla s Raoulom, ktorého skutočne miluje, čím sa vzdá svojho šťastia pre šťastie Christine.

Tento Fantómov akt by sme vedeli charakterizovať ako transformáciu zla v hrdinstvo. Zimbardo (2011) uvádza, že psychológia zla a psychológia hrdinstva nie sú od seba vzdialené a predstavujú dve strany jednej mince. Zlo môže súvisieť s dehumanizáciou, rozptylom zodpovednosti, sociálnym tlakom alebo nespravodlivým systémom. Hrdinstvo najčastejšie pramení zo súcitu, empatie alebo akéhosi hrdinského génu. (ZIMBARDO, 2008, s. 58)

Hranica medzi dobrom a zlom nie je pevne daná a môže dochádzať k tomu, že za konkrétnych okolností sa z dobrých ľudí stanú zlí a naopak. (ZIMBARDO, 2008, s. 58-59)

Tento akt nie je pri tom iba aktom hrdinstva, ale aj aktom lásky a ako hovorí Frankl (2011): „*Láska je jediným spôsobom, akým človek pochopí inú ľudskú bytosť v tom najvnútornejšom jadre jeho osobnosti.*“ (FRANKL, 2011, s. 95) Žiadny človek nedokáže pochopiť podstatu iného človeka bez toho, aby ho miloval. Láska človeku otvára oči a pomáha mu nahliadnuť do vnútra milovanej osoby, na jej charakter a to, čo ju definuje. (FRANKL, 2011, s. 95)

Fantóm a Christine v závere príbehu po prvýkrát skutočne pochopili toho druhého a prejavili voči sebe empatiu.

Empatia predstavuje schopnosť citovo vniknúť a vžiť sa do pocitov, myslenia a situácie iného človeka. Človek dokáže vďaka nej vidieť jeho očami a pochopiť jeho potreby. (ORAVCOVÁ, 2004, s. 191)

Christine pochopila, že tým jediným, po čom Fantóm túži je láska.

Miedzgová a Vargová (2012) uvádzajú, že k tomu, aby bol človek dobrý nepotrebuje iba rozum a slobodnú vôľu. Na to je potrebný cit lásky, lásky k sebe a k ostatným. Tento cit je spoločne s rozumom a slobodnou vôľou základom ľudskosti a morálky. (MIEDZGOVÁ, VARGOVÁ, 2007, s. 11)

Fantóm vďaka tomu pochopí, že Christine túži po slobode a že jej svoju lásku môže dokázať iba tým, že jej dá slobodu.

Záver

Cieľom seminárnej práce bola komparácia románu *Fantóm opery* od Gastona Lerouxa s filmovou adaptáciou muzikálu *Fantóm opery* a divadelnou inscenáciou muzikálu *Fantóm opery* v divadle Goja Music Hall v Prahe.

Komparáciu sme vypracovali na základe kompozičných kategórií dramatického textu, vďaka ktorým sme dokázali identifikovať najvýraznejšie rozdiely a odklony vo vybraných verziách príbehu. V ďalšej časti práce sme analyzovali posolstvá vychádzajúce z prísloví, ktoré sme z príbehu odpozorovali v priebehu recepcie divadelnej inscenácie muzikálu a zistili sme, do akej miery boli prítomné vo vybraných verziách príbehu. Predmetné príslovie sme podložili poznatkami z odbornej literatúry.

V prvej kapitole seminárnej práce sme zhrnuli vznik príbehu počnúc románom Gastona Lerouxa, ktorý vyšiel v roku 1911 a má dokazovať existenciu Fantóma tak ako má sprostredkovať príbeh, ktorý sa v parížskej Opere Garnier odohral. O pravdivosti príbehu sa dodnes vedú polemiky, čo však nebránilo tomu, aby bol román v priebehu rokov adaptovaný do niekoľkých filmových podôb a divadelných inscenácií. V roku 1986 zaručila románu nesmrteľnosť premiéra muzikálu s rovnomenným názvom od slávneho skladateľa Andrew Lloyd Webbera, ktorý sa po tridsiatich siedmich rokoch naďalej uvádza na londýnskom West Ende tak ako newyorskej Broadwayi a bol uvedený v dvadsiatich piatich krajinách sveta. V roku 2004 bola do kín uvedená celovečerná filmová adaptácia muzikálu. Román okrem toho inšpiroval aj mnohých autorov k prerozprávaniu alebo doplneniu príbehu.

V druhej kapitole práce sme v rámci kompozičných kategórií dramatického textu, t.j. dramatický dej, dramatický konflikt, dramatickú situáciu, čas, priestor a postavu, postupne komparovali román od Gastona Lerouxa s filmovou adaptáciou muzikálu a divadelnou inscenáciou muzikálu v divadle Goja Music Hall v Prahe. Román Gastona Lerouxa sa od divadelnej a filmovej adaptácie muzikálu odlišuje vo všetkých kategóriách dramatického textu, predovšetkým však v dramatickom deji, priebehu jednotlivých situácií a postavách. V rámci komparácie filmovej adaptácie a divadelnej inscenácie muzikálu sme zaznamenali najvýraznejšie rozdiely v rámci kategórií dramatická situácia, čas a priestor. V rámci kategórie dramatická situácia sme postrehli absenciu alebo pridanie niektorých situácií alebo ich odlišný priebeh. V rámci kategórie dramatického času je najzásadnejším rozdielom skutočnosť, že sa príbeh v divadelnej inscenácii odohráva okrem úvodnej aukcie v minulosti, zatiaľ čo vo filmovej adaptácii je návratov do prítomnosti viac. V rámci kategórie priestor poskytuje filmová adaptácia príbehu možnosť odohrávať sa na viacerých a rozmanitejších miestach.

Základom tretej kapitoly boli posolstvá vychádzajúce z prísloví, ktoré sme odpozorovali v priebehu recepcie divadelnej inscenácie muzikálu. Konkrétne sme analyzovali príslovie v znení: Nesúď knihu podľa obalu, ktoré sme aplikovali na postavu Fantóma alebo aj Erika a jeho posolstva pre súčasnosť. A následne príslovie v znení: Lásku si nemôžeme vynútiť a ak niekoho milujeme, musíme ho nechať ísť, na základe ktorého sme demonštrovali lásku ako posolstvo dobra. V práci sme analyzovali, do akej miery sú príslovie prítomné vo vybraných verziách príbehu, t.j. v románe od Gastona Lerouxa, filmovej adaptácii muzikálu a divadelnej inscenácii muzikálu. Vďaka ich prítomnosti ich chápeme ako základ posolstiev všetkých interpretovaných diel. Podložili sme ich poznatkami z odbornej literatúry z oblasti spoločenských vied.

Výsledná seminárna práca priniesla komplexný prehľad o najvýraznejších rozdieloch a odklonoch medzi románom od Gastona Lerouxa, filmovou adaptáciou muzikálu a divadelnou inscenáciou muzikálu v divadle Goja Music Hall v Prahe v rámci kompozičných kategórií dramatického textu. Interpretácia z hľadiska prísloví a posolstiev priniesla odpovede na otázku, prečo je aj dnes *Fantóm opery* fenoménom.

Zoznam použitej literatúry

Autoři. České obsazení. 2014. In goja.cz [online]. 2014. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: [https://goja.cz/muzikaly/fantom-opery/-](https://goja.cz/muzikaly/fantom-opery/)

Facts & Figures. 2023. In thephantomoftheopera.com [online]. 2023. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: [https://www.thephantomoftheopera.com/facts-figures/-](https://www.thephantomoftheopera.com/facts-figures/)

Fantom opery. 2023. In i-divadlo.cz [online]. 2023. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/divadlo/goja-music-hall/fantom-opery->

Fantóm opery. [The Phantom of the Opera] [DVD film]. Réžia Joel Schumacher. USA, 2004.

Fantóm opery. 2023. In databazeknih.cz [online databáza]. 2023. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zajimavosti-knihy/fantom-opery-454021->

Fantóm opery - Gaston Leroux. 2013. In litcentrum.sk [online]. 2013. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z : <https://www.litcentrum.sk/recenzia/fantom-opery-gaston-leroux->

Fantóm opery (1925). 2016. In moviemania.sk [online]. 2016. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: [https://www.moviemania.sk/film/8323-fantom-opery/-](https://www.moviemania.sk/film/8323-fantom-opery/)

FORSYTH, F. 2016. *Fantóm Manhattanu.* Praha: Knižní klub. 176 s. ISBN 978-80-242-5380-0.

FRANKL V. 2011. *Hľadanie zmyslu života.* Bratislava: Eastone Books. 152 s. ISBN 978-80-810-9159-9.

FROMM E. 2015. *Umění milovat.* Praha: Portál. 136 s. ISBN 978-80-262-0806-8.

HALL, A. C. 2009. *Phantom Variations: The Adaptations of Gaston Leroux's Phantom of the Opera, 1925 to the Present.* North Carolina: McFarland & Company. 199 s. ISBN 978-07-864-4265-2.

HEČKO B. 2005. *Neháďte perly sviniam.* Bratislava: Veda. 416 s. ISBN 978-80-224-0820-2.

HISTORIE. 2014. In fantomopery.cz [online]. 2014. [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: [https://www.fantomopery.cz/show/historie/-](https://www.fantomopery.cz/show/historie/)

HORŤÍNEK, Z. 1985. *Dráma, divadlo, divák.* Bratislava: Tatran. 320 s.

JAMROZIK A.- ALI M.- SARWER D.- CHATTERJEE A. *More Than Skin Deep: Judgments of Individuals With Facial Disfigurement.* [online]. 2017. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://neuroaesthetics.med.upenn.edu/assets/user-content/documents/publications/jamrozik-oraa-ali-sarwer-chatterjee-2019-01.pdf>

KAY, S. 2019. *Fantóm.* Praha: Domino. 2019. 592 s. ISBN 978-80-7498-332-0.

- KONČEKOVÁ Ľ. 2005. *Vývinová psychológia*. Prešov: Lana. 298 s. ISBN 809-69-0536-8.
- KRAUS J. a kol. 2005. *Dětská mozková obrna*. Praha: Grada Publishing. 344 s. ISBN 80-247-1018-8.
- KULČICKAJA, J. I. 1987. *Citová výchova detí v rodine*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 148 s. ISBN 067-491-87.
- KUŠNÍROVÁ, E. 2021. *Úvod do štúdia divadelného umenia*. [online]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2021. [cit. 2022-12-20]. Dostupné z: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kusnirova1->
- LEROUX, G. 2012. *Fantóm opery*. Bratislava: SLOVART, spol. s.r.o., 320 s. ISBN 978-80-556-0481.
- LEVICKÁ, J. 2003. *Metódy sociálnej práce*. Trnava: VeV. 122 s. ISBN 80-89074-38-3.
- Maškaráda*. 2023. In martinus.sk [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.martinus.sk/?uItem=8164->
- Maškaráda čili Fantom Opery*. 2006. In divadlovdlouhe.cz [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.divadlovdlouhe.cz/repertoar/derniery/maskarada-cili-fantom-opery/->
- MIEDZGOVÁ J.- VARGOVÁ D. 2007. *Základy etiky*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá. 111 s. ISBN 978-80-100-1203-9.
- MIKO F. a kol. 1985. *Frazeológia v škole*. Učebné texty pre štúdium slovenského jazyka. Nitra: Dekanát pedagogickej fakulty v Nitre. 256 s.
- MLACEK J. 1984. *Slovenská frazeológia. 2. doplnené vydanie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 156 s.
- ORAVCOVÁ J. 2004. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica: UMB-Fak.hum.vied. 314 s. ISBN 80-8055-980-5.
- ORAVEC P. 2012. *Výrazové prostriedky muzikálu*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa. 118 s. ISBN 978-80-558-0090-5.
- PAVIS P. 2004. *Divadelný slovník*. Bratislava: Divadelný ústav. 542 s. ISBN 808-89-8724-5.
- PAVLOVSKÝ P. a kol. 2004. *Základní pojmy divadla: Teatrologický slovník*. Praha: Vydavatelství Libri, Národní divadlo. 352 s. ISBN 80-7277-194-9.
- PECNÍKOVÁ J.- PEKÁROVÁ S. *Umelecké spracovanie literárnej predlohy Gaston Leroux – Fantóm opery*. In Jazyk a kultúra [online]. 2014, vol. 5, no. 17-18 [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <http://www.ff.unipo.sk/jak/cislo17-18.html>
- Phantom (1991) by Arthur Kopit & Maury Yeston*. 2007. In phantomlibrary.com [online]. 2021. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.phantomlibrary.com/phantom-1991->

PROSTĚJOVSKÝ, M. 2008. *Muzikál expres: Malý průvodce velkým muzikálem*. Brno: Větrné mlýny. 487 s. ISBN 80-8690-749-9.

RUSSO, G. 2022. *Discover the real history behind 'The Phantom of the Opera'*. [online]. 2022. [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.newyorktheatreguide.com/theatre-news/news/discover-the-real-history-behind-the-phantom-of-the-opera>

SCHNEIDEROVÁ E. HANZOVÁ M. 2013. *Hry s příslovími, hádankami a pranostikami*. Praha: Portál. 144 s. ISBN 978-80-262-0338-4.

SWIFT P.- BOGART K. *A hidden community: Facial disfigurement as a globally neglected human rights issue*. [online]. 2021. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212426821000993>

Tajemný fantom opery - byl pařížský přízrak skutečný? 2008. In fantomopery.estranky.cz [online]. 2008. [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://fantomopery.estranky.cz/clanky/clanky-o-fantomovi-opery/tajemny-fantom-opery---byl-parizsky-prizrak-skutecny---2-.html>

The Phantom of the Opera 1988. 2023. In musicalvienna.at [online]. 2023. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.musicalvienna.at/en/schedule-and-tickets/schedule/production/190/Das-Phantom-der-Oper-1988>

The Phantom Of The Opera (2008 Polish Cast) – Andrew Lloyd Webber. 2022. In musicalonline.com [online]. 2022. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <http://musicalonline.com/the-phantom-of-the-opera-2008-polish-cast-andrew-lloyd-webber/>

The Phantom of the Opera for the 900th Time in Budapest. 2022. In bestofbudapest.com [online]. 2022. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.bestofbudapest.com/en/news/the-phantom-of-the-opera-for-the-900th-time-in-budapest.html>

ULAGOVÁ A. 2014. *Fantom opery poprvé zazpíval česky v GoJa Music Hall. Rozpoutá u nás stejné emoce jako v zahraničí?* [online]. 2014. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.musical.cz/recenze-reportaze/fantom-opery-poprve-zazpival-cesky-v-goja-music-hall-rozpouta-u-nas-stejne-emoce-jako-v-zahranici/>

VEREŠOVÁ M. a kol. 2007. *Psychológia – Učebnica pre fakulty ošetrovateľstva*. Martin: Vydavateľstvo Osveta. 260 s. ISBN 80-8063-239-1.

ZÁVODSKÝ A. 1971. *Drama a jeho výstavba*. Brno: Krajské kulturní středisko. 111 s.

ZIMBARDO P. 2008. *The Lucifer Effect: How Good People Turn Evil*. Ebury Publishing. 576 s. ISBN 18-4604-10-31.